

1. mednarodna konferenca "Api pedagogika" 2022

1st International "Api pedagogy" Conference 2022

Zbornik povzetkov in prispevkov

Book of abstracts and papers

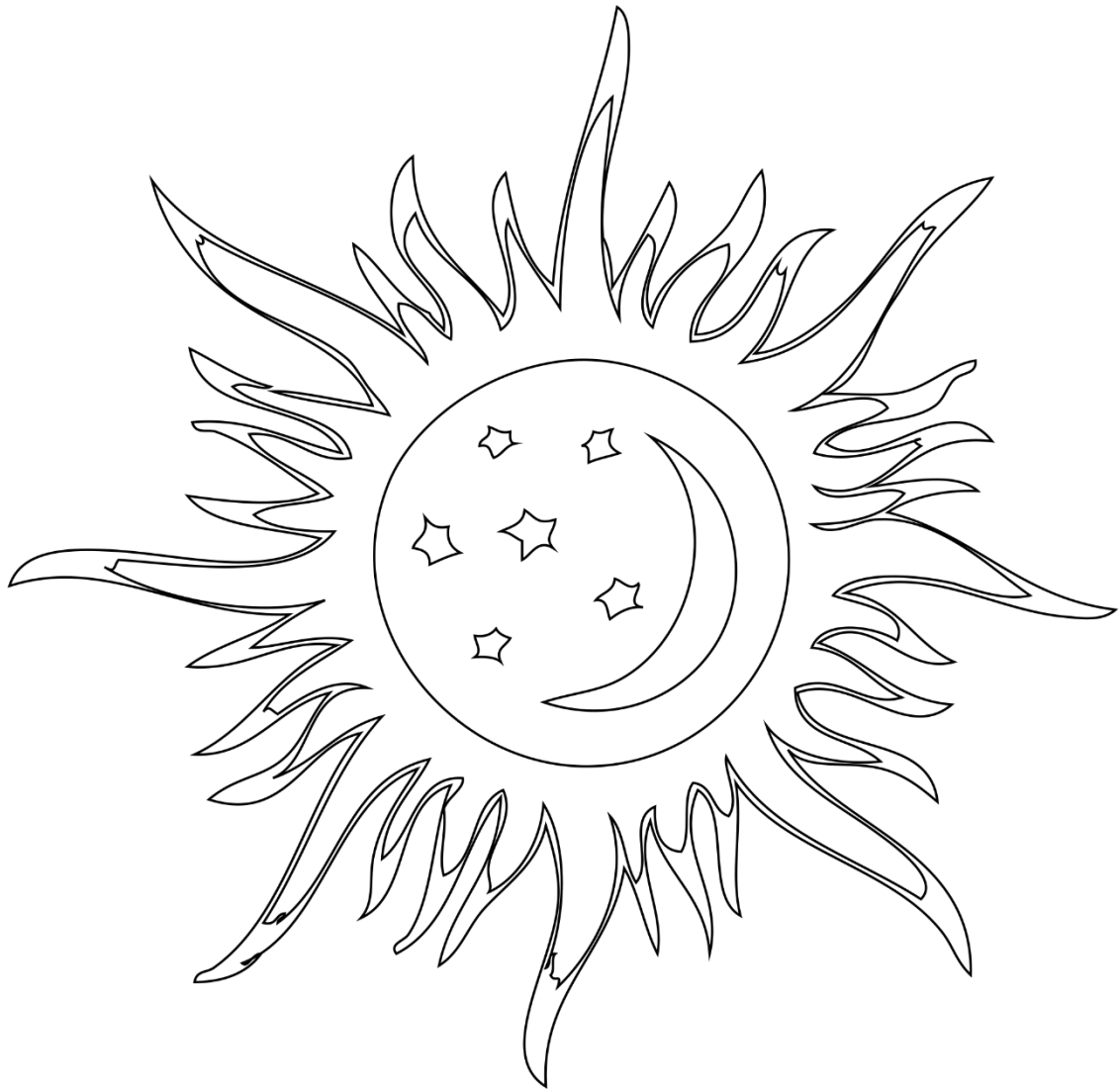
Zavod za razvoj empatije
in ustvarjalnosti Eneja

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Mestna občina
Ljubljana

1. mednarodna konferenca "Api pedagogika" 2022

1st International "Api pedagogy" Conference 2022

Zbornik povzetkov in prispevkov

Book of abstracts and papers

Glavna urednica / Chief editor: Nina Ilič
Tehnična urednika / Technical editors: Dejan Ilič
/ Technical editors: Nina Ilič
Pregled in lektoriranje / Review and proofreading: Tina Ilič Česnik
Lokacija, datum / Location, date: Online (Zoom), 18. maj 2022 / May 18th, 2022
Organizatorji / Organised by: Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, Mestna občina Ljubljana, / Institute for the Development of Empathy and Creativity Eneja, Ministry of Education, Science, and Sport of Republic of Slovenia, Municipality of Ljubljana
Založnik / Publisher: Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja / Institute for the development of empathy and creativity Eneja
Zanj / Representative: Urška Ilič
Izid, naklada / Issue, circulation: Ljubljana, 14. marec 2023, online (pdf) / Ljubljana, March 14th, 2023, online (pdf)

© 2023 Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja

Zavod za razvoj empatije
in ustvarjalnosti Eneja

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Mestna občina
Ljubljana

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 145073923](https://cobiss.si)

ISBN 978-961-96183-0-1 (PDF)

Vsebina

Program.....	4
Agenda.....	5
O 1. mednarodni konferenci Api pedagogika	6
About the 1st international conference Api pedagogy	7
Konferenčna shema	8
Conference scheme.....	9
Šolski čebelnjak kot orodje za vpogled v biodiverzitetu	10
School apiary as a tool to get insight into biodiversity	11
Človekovo dostojanstvo kot temelj pluralne ustavne demokracije	12
Human dignity as the foundation of plural constitutional democracy.....	12
Problematika radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki predstavlja grožnjo demokraciji in človekovim pravicam	12
The issue of radicalization and violent extremism, which poses a threat to democracy and human rights	22
Čebela v Ljubljani	31
Bee in Ljubljana	32
Izobraževanje čebel in Čebelja pot v mestu Bydgoszcz.....	33
Bee education and the Bee Path in Bydgoszcz.....	34
Amarante, okolju in čebelam prijazno mesto	34
Amarante, an environmentally and bee-friendly city	35
EU projekt: Okus Evrope	36
EU project: Taste of Europe	49
API vrtec: apiterapevtski pristop v vrtcu.....	49
API kindergarten: The apitherapy approach in kindergarten	50
Kaj nas uči čebela	51
What the bee teaches us.....	54
Vzgoja za trajnostni razvoj in api pedagogika	59
Education for sustainable development and api pedagogy	65
Čebela in trajnostni razvoj v api pedagogiki vrtca.....	72
Bees and sustainably developed environment in Galjevica kindergarten	72

Program

1. mednarodne konference »Api pedagogika« 2022

Sreda, 18. maj 2022

8.30 - 8.50	Registracija	vsi udeleženci
8.50 - 9.05	Uvodni pozdrav in uvodna predstavitev izobraževalnih potreb otroka	Nina Ilič, Zavod Eneja, Slovenija
9.05 - 9.10	Uvodni pozdrav	Peter Kozmus, Podpredsednik Apimondije
9.10 - 9.30	Šolski čebelnjak kot orodje za vpogled v biodiverzitetu	Janko Božič, Čebelarski center na Biotehniški fakulteti, Slovenija
9.30 - 9.50	Človekovo dostojanstvo kot temelj pluralne ustavne demokracije	Jernej Letnar Čeranič, Dekan Evropske pravne fakultete, Slovenija
9.50 - 10.00	Medeni odmor	vsi udeleženci
10.00 - 10.30	Problem radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki ogroža demokracijo in človekove pravice	Nina Ilič, Zavod Eneja, Slovenija
10.30 - 10.45	Čebela v Ljubljani	Branka Trčak, Mestna občina Ljubljana, Slovenija
10.45 - 11.05	Izobraževanje čebel in Čebelja pot v mestu Bydgoszcz	Natalia Majewska, Mestna občina Bydgoszcz, Poljska
11.05 - 11.25	Amarante, okolju in čebelam prijazno mesto	Ana Lirio, Občina Amarante, Portugalska
11.25 - 11.45	EU projekt Okus Evrope	Ana Katarina Žihel, Tehniški muzej Slovenije
11.45 - 12.45	Odmor za kosilo	vsi udeleženci
12.45 - 13.15	API vrtec: apiterapevtski pristop v vrtcu	Ina Stojanović, Vrtec Otona Župančiča Ljubljana, Slovenija
13.15 - 13.35	Kaj nas uči čebela	Urša Mak, Vrtec Miškolin, Slovenija
13.35 - 13.45	Medeni odmor	vsi udeleženci
13.45 - 14.05	Vzgoja za trajnostni razvoj in api pedagogika	Maja Grenko, Osnovna šola Frana Roša, Slovenija
14.05 - 14.35	Čebela in trajnostni razvoj v api pedagogiki vrtca	Mateja Funkl, Vrtec Galjevica, Slovenija Samuel Kranjc, Vrtec Galjevica, Slovenija
14.35 - 14.45	Razprava in zaključek konference	Nina Ilič, Zavod Eneja, Slovenija

Agenda

Of the 1st »Api pedagogy« conference, 2022

Wednesday, 18th may 2022

8.30 - 8.50	Registration	all participants
8.50 - 9.05	Introductory greeting and introduction to the child's educational needs	Nina Ilič, Institute Eneja, Slovenia
9.05 - 9.10	Introductory greeting	Peter Kozmus, Vice President of Apimondia
9.10 - 9.30	School apiary as a tool for insight into biodiversity	Janko Božič, Beekeeping center at Biotechnical faculty, Slovenia
9.30 - 9.50	Human dignity as the foundation of a plural constitutional democracy	Jernej Letnar Černič, Dean of the European Faculty of Law, Slovenia
9.50 - 10.00	Honey break	all participants
10.00 - 10.30	The issue of radicalization and violent extremism, which poses a threat to democracy and human rights	Nina Ilič, Institute Eneja, Slovenia
10.30 - 10.45	Bee in Ljubljana	Branka Trčak, City of Ljubljana, Slovenia
10.45 - 11.05	Bee education and Bee Path in Bydgoszcz City	Natalia Majewska, Municipality of Bydgoszcz, Poland
11.05 - 11.25	Amarante, an environmental and bee friendly city	Ana Lirio, Municipality of Amarante, Portugal
11.25 - 11.45	EU project A Taste of Europe	Ana Katarina Ziherl, Technical Museum of Slovenia
11.45 - 12.45	Lunch break	all participants
12.45 - 13.15	API kindergarten: The Apitherapy Approach in Kindergarten	Ina Stojanovič, Oton Župančič Kindergarten Ljubljana, Slovenia
13.15 - 13.35	What the bee teaches us	Urša Mak, Miškolin Kindergarten, Slovenia
13.35 - 13.45	Honey break	all participants
13.45 - 14.05	Education for sustainable development and api pedagogy	Maja Grenko, Fran Roš Elementary School, Slovenia
14.05 - 14.35	The bee and sustainable development in kindergarten api pedagogy	Mateja Funkl, Galjevica Kindergarten, Slovenia Samuel Kranjc, Galjevica Kindergarten, Slovenia
14.35 - 14.45	Discussion and end of the conference	Nina Ilič, Institute Eneja, Slovenia

O 1. mednarodni konferenci Api pedagogika

Prva mednarodna konferenca Api pedagogika je bila s sklepom Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije številka 1103-195/2021/349, v skladu s Pravilnikom o izboru in sofinanciranju programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. 33/17 in 190/20), uvrščena v nacionalni katalog programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju – KATIS.

Glavni cilji konference:

- globalno povezovanje in učenje;
- vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj s pomočjo čebel in njihovih družin;
- izmenjava dobrih praks in globalno državljanstvo;
- razumevanje vsestranske zveze med naravnim, družbenim in političnim sistemom;
- avtonomno delovanje ob zavedanju soodvisnosti ljudi, ki živijo v bližini in drugod ter pripomorejo k dejavnemu in tvornemu reševanju okoljskih in družbenih vprašanj človeštva;
- samorefleksija do pojavov radikalizacije ter zgodnje zaznavanje indicev za ustrezno ukrepanje v teh primerih;
- prevzemanje in izvajanje različnih vlog za kakovosten vzgojno-izobraževalni proces z zavedanjem vpliva pedagoških aktivnosti povezanih s čebelami in oprasovalci na celotno družbeno sfero.

Zavod Eneja je z razvojem medene masaže za (predšolske) otroke ponosen pionir in inovator, skupaj z Mestno občino Ljubljana pa sta prva, ki sta uvedla api pedagogiko z aerosolno apiterapijo in medeno masažo za otroke v javno izobraževalne organizacije in s tem postala ponosen pionir ne le v slovenskem, ampak tudi v svetovnem merilu. Nadstandard, ki pomeni prednost na področju zagotavljanja in uresničevanja pravic po Konvenciji o otrokovih pravicah v smislu uveljavljanja pozitivne obveznosti za telesno in duševno zdravje otrok ter zdravo okolje, zagotavljajo vrtci in šole, ki delujejo po programih Api pedagogike.

Api pedagogika je avtorski trajnostni pedagoški program, ki zajema API vrtec, API šolo, Api pedagogiko za razredno uro, Pravila lepega vedenja v bližini čebel, Terra apis, Medeno masažo za (predšolske) otroke ter Varnost in odgovornost ob čebelnjaku.

Z namenom konstruktivnosti je bila posebna pozornost prve tovrstne konference namenjena vsem strokovnim prispevkom, ki vključujejo izkustveno učenje s čebelami in drugimi oprasovalci. Pričujoč zbornik priča, kako raznolikost bogati človeštvo in ves svet.

Nina Ilič, predsednica konference

Avtorica inovativnih pedagoških programov api pedagogike

About the 1st international conference Api pedagogy

The first international Api pedagogy conference was held by the decision of the Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Slovenia number 1103-195/2021/349, in accordance with the Rules on the selection and co-financing of further education and training programs for professional workers in education and training (Official Gazette RS, No. 33/17 and 190/20), included in the national catalog of further education and training programs for professionals in education and training - KATIS.

The main objectives of the conference:

- global networking and learning, exchange of good practices and global citizenship;
- education and training for sustainable development with the help of bees and their families;
- understanding the comprehensive relationship between the natural, social and political system;
- autonomous operation while being aware of the interdependence of people living nearby and elsewhere and contributing to the active and constructive solution of environmental and social issues of humanity;
- self-reflection on phenomena of radicalization and early detection of indications for appropriate action in these cases;
- assuming and implementing various roles for a quality educational process with awareness of the impact of pedagogical activities related to bees and pollinators on the entire social sphere.

The Eneja Institute is a proud pioneer and innovator with the development of honey massage for (preschool) children, and together with the City of Ljubljana, they are the first to introduce api pedagogy with aerosol apitherapy and honey massage for children into public educational organizations, thus becoming a proud pioneer not only in Slovenia, but also on a global scale. Kindergartens and schools that operate according to the Api pedagogy programs provide a superior standard, which means an advantage in the field of ensuring and realizing rights according to the Convention on the Rights of the Child in the sense of enforcing a positive obligation for the physical and mental health of children and a healthy environment.

Api pedagogy is the author's sustainable pedagogical program, which includes API kindergarten, API school, Api pedagogy for the class teacher, Rules of good manners around bees, Terra apis, Honey massage for (pre-school) children and Safety and responsibility around the apiary. In order to be constructive, the special attention of the first conference of its kind was devoted to all professional contributions that include experiential learning with bees and other pollinators. The present collection testifies to how diversity enriches humanity and the whole world.

Nina Ilič, president of the conference

The author of innovative teaching programs of Api pedagogy

Konferenčna shema

Nina Ilič, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja, predsednica konference

Programski odbor:

- **Jernej Letnar Černič**, Evropska pravna fakulteta, Slovenija
- **Janko Božič**, Biotehniška fakulteta, Slovenija
- **Nina Ilič**, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja, Slovenija
- **Ana Lirio**, Mestna občina Amarante, Portugalska
- **Natalia Majewska**, Mestna občina Bydgoszcz, Poljska

Organizacijski odbor:

- **Maruška Markovčič**, Mestna občina Ljubljana, Slovenija
- **Aleš Süssinger**, Čebelarsko društvo Barje, Slovenija
- **Ana Katarina Zihelr**, Tehniški muzej Slovenije, Slovenija
- **Ina Stojanović**, Vrtec Otona Župančiča Ljubljana, Slovenija
- **Nina Ilič**, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja, Slovenija

Conference scheme

Nina Ilič, Institute for the Development of Empathy and Creativity Eneja,
President of the conference

Professional committee:

- **Jernej Letnar Černič**, European faculty of law, Slovenia
- **Janko Božič**, Faculty of biotechnology, Slovenia
- **Nina Ilič**, Institute for the development of empathy and creativity Eneja, Slovenia
- **Ana Lirio**, Municipality of Amarante, Portugal
- **Natalia Majewska**, Municipality of Bydgoszcz, Poland

Organizing committee:

- **Maruška Markovčič**, Municipality of Ljubljana, Slovenia
- **Aleš Süssinger**, Beekeeping Society Barje, Slovenia
- **Ana Katarina Zihlerl**, Technical Museum of Slovenia, Slovenia
- **Ina Stojanović**, Kindergarten of Oton Župančič Ljubljana, Slovenia
- **Nina Ilič**, Institute for the development of empathy and creativity Eneja, Slovenia

Šolski čebelnjak kot orodje za vpogled v biodiverzitetu

Janko Božič

Čebelarški center Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani

POVZETEK

Šolski krožki so v Sloveniji zelo priljubljeni in razširjeni. S to dejavnostjo sem začel tudi svoje čebelarjenje. Od nedavnega sodelujem pri oblikovanju programa za čebelarje, ki bodo upravljalci in promotorji biotske raznovrstnosti. Z nekaj preteklimi izkušnjami kot mladi raziskovalec med osebnim izobraževanjem in novejšim sodelovanjem v projektih, povezanih z biotsko raznovrstnostjo, lahko nekatere dejavnosti, namenjene čebelarjem, prilagodimo šolarjem. Šolski čebelnjak bi lahko bil interdisciplinarno stičišče raziskovanja narave in družbe. Predlagal bom samo eno specifično tehnično dejavnost, elektronski panj in eno naravoslovno temo, neposredno povezano z opazovanjem biotske raznovrstnosti v okolici čebelnjaka. Obnožina, cvetni prah zbran na zadnjem paru nog, nam lahko dobro posredno pokaže raznolikost medonosne folre, bodisi z zbiranjem s pomočjo osmukalcev, opazovanjem na vhodu v panj ali celo pregledom satja v panju. Z registracijo zibajočega plesnega sporazumevanja nabiralk cvetnega prahu lahko dobimo celo mikro lokacije vira hrane. Združevanje podatkov in poteka dela z elektronskimi panji nam lahko da dodatne podatke sezonskih sprememb v raznolikosti medonosnih rastlin. Vedno obstaja nekaj dodatnih možnosti za opazovanje in interpretacijo dejavnosti čebel v kombinaciji s proučevanjem okolja.

	R2	Asteraceae – HA tip	59	
	20.7.2	Filipendula sp. - oslad	57	
	012	Scrophulariaceae - črnobinovke	51	
		Hypericum tip - tip šentjanževke	46	
		Plantago sp. - trpotec	19	
		Trifolium repens - plazeča detelja	14	
		Apiaceae - kobuljnice	12	
		Asteraceae – S tip	11	
		Zea mays - koruza	6	
		Verbascum sp. - lučnik	6	
		Chenopodium sp. - metlika	5	
		Asteraceae – T tip	5	
	Hypericum perforatum - šentjanževka	3		
	Asteraceae – H tip	2		
	Lythrum sp. - krvenka	1		
	Poaceae - trave	1		

Nalozba v vašo prihodnost
Operacija delno financirana Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

Investition in Ihre Zukunft
Operation teilfinanziert von der Europäischen Union
Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

School apiary as a tool to get insight into biodiversity

Janko Božič

Beekeeping center at Biotechnical faculty, University of Ljubljana

ABSTRACT

School circles are very popular and wide-spread in Slovenia. Through this activity I also started my beekeeping endeavor. Recently I have been involved in building up a program for the beekeepers to be comanagers and promoters of biodiversity. With some past experience working as a young researcher during personal education and more recent involvement in a biodiversity related project, some of the activities done with the beekeepers can be adapted to the school kids. School apiary could be an interdisciplinary hub for exploring nature and society. I will propose only one specific technical activity, electronical hive and one nature science topic directly related to the observation of biodiversity in the surrounding of the apiary. Pollen loads of the bees, either collected by the pollen traps, observed at the hive entrance or even inside of the hive, can give us a nice indirect indication of diversity of melliferous flora. Registering waggle dance communication of pollen foragers, we can get even micro locations of the food source. Combining data and workflow with electronic hives can give us further evidences of the seasonal changes in diversity of melliferous plants. There are always some additional possibilities for observations and interpretations of honeybee activities in combination with the study of the environment.

	R2	Asteraceae – HA tip	59	
	20.7.2	Filipendula sp. - oslad	57	
	012	Scrophulariaceae - črnobinovke	51	
		Hypericum tip – tip šentjanževke	46	
		Plantago sp. - trpotec	19	
		Trifolium repens – plazeča detelja	14	
		Apiaceae - kobuljnice	12	
		Asteraceae – S tip	11	
		Zea mays - koruza	6	
		Verbascum sp. - lučnik	6	
		Chenopodium sp. - metlika	5	
		Asteraceae – T tip	5	
		Hypericum perforatum - šentjanževka	3	
		Asteraceae – H tip	2	
		Lythrum sp. - knvenka	1	
		Poaceae - trave	1	

Operacija delno financirata Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

Investition in Ihre Zukunft
Operation teilfinanziert von der Europäischen Union
Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

Človekovo dostojanstvo kot temelj pluralne ustavne demokracije

Prof. dr. Jernej Letnar Čerňič

Nova univerza

POVZETEK

Vrednota človekovega dostojanstva varuje človekovo telesno in intelektualno celovitost pred samovoljnimi posegi državnih in zasebnih subjektov. Ustavna demokracija črpa svoje temelje iz človekovega dostojanstva in pluralne ter svobodne demokratične družbe. V ustavni demokraciji predstavlja vrednota človekovega dostojanstva najmanjši skupni imenovalec sobivanja, strpnosti, medsebojnega spoštovanja in pluralizma. Človekovemu dostojanstvu priznava tako individualno kot kolektivno dimenzijo. Pripada vsakemu posamezniku kot tudi družbi kot celoti. Prispevek razčlenjuje posamezne sestavne dele vrednote človekovega dostojanstva in izpostavlja nekatere dileme pri njenem uresničevanju v slovenski družbi.

Human dignity as the foundation of plural constitutional democracy

Jernej Letnar Čerňič, PhD

Dean of the European Faculty of Law, Slovenia

ABSTRACT

The value of human dignity protects a person's physical and intellectual integrity from arbitrary interventions by state and private entities. Constitutional democracy derives its foundations from human dignity and a plural and free democratic society. In a constitutional democracy, the value of human dignity represents the lowest common denominator of coexistence, tolerance, mutual respect, and pluralism. It recognizes both individual and collective dimensions of human dignity belongs to each individual as well as to society as a whole. The lecture analyzes individual components of the value of human dignity and points out some dilemmas in its realization in Slovenian society.

Problematika radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki predstavlja grožnjo demokraciji in človekovim pravicam

Nina Ilič

Zavod Eneja, Slovenia

POVZETEK

Pričujoča raziskovalna naloga ima poglobljen namen v razvojnem pravno-strokovnem učinku na razvoj api-pedagoškega programa Api pedagogika, kot odgovor na tendence

Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, ko odloča o ustreznosti programov, ki naj se umeščajo v Nacionalni katalog profesionalnega usposabljanja slovenskih pedagoških delavcev. Sprašujemo, kakšna je rešitev za preprečevanje radikalizacije in nasilnega ekstremizma v okviru pedagoškega dela. Gre torej za obravnavo področja prava, vzgojno-izobraževalnih potreb otrok in mladostnikov ter odgovornosti vzgojiteljev in učiteljev na tem področju. Naloga odgovarja na raziskovalno vprašanje, ki ga nosi naslov. Raziskuje torej problematiko radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki predstavlja grožnjo človekovim pravicam, pa tudi temeljnim svoboščinam ter išče predloge za optimiziranje te problematike v vzgojno-izobraževalnih procesih. Problematika radikalizacije in državljanske vzgoje (ki mora biti nepristranska), ki naj služita za pravočasno prepoznavanje in preprečevanje nasilnega ekstremizma, je v slabem prepoznavanju ali priznavanju skupnega cilja. Poudarek bi moral biti na skupnih demokratičnih vrednotah in rednem ažuriranju prioritet, ki vodijo k skupnemu cilju.

Ključne besede: radikalizacija, nasilni ekstremizem, api pedagogika, človekove pravice

1. Uvod

Pričujoča raziskovalna naloga ima poglobljen namen v razvojnem pravno-strokovnem učinku na razvoj api-pedagoškega programa Api pedagogika, kot odgovor na tendence Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, ko odloča o ustreznosti programov, ki naj se umeščajo v Nacionalni katalog profesionalnega usposabljanja slovenskih pedagoških delavcev. Raziskovalno vprašanje: kakšna je problematika radikalizacije in nasilnega ekstremizma v sklopu odgovornosti pedagoškega dela in kakšna je rešitev, s katero to problematiko preprečevati?

Gre torej za obravnavo področja prava, vzgojno-izobraževalnih potreb otrok in mladostnikov ter odgovornosti učiteljev na tem področju. Naloga odgovarja na raziskovalno vprašanje, ki ga nosi naslov. Raziskuje torej problematiko radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki predstavlja grožnjo človekovim pravicam, pa tudi temeljnim svoboščinam.

Raziskava se začne s samo opredelitvijo pojmov in razmerij. Vrednotenjska metoda upošteva predvsem etične vrednote in dimenzijo dolžnosti oziroma razsvetljuje vrednote, ki so predmet pravnega urejanja razmerij na področju demokracije in človekovih pravic. S to metodo skušamo razumeti in upoštevati določena pravna načela, ki so na obravnavanem področju najbolj relevantna. Raziskujemo, katere vrednote so tiste, nam naj služijo kot kompas, ko otroke učimo o čudoviti sinhronosti in konkordanci čebelje družine napram sinhronosti in konkordanci človeške družine in družbe.

Raziskava se poslužuje tudi normativno-dogmatične metode. Le-ta se v raziskavo vključi z namenom proučitve pravne podlage, ki naj služi kot temelj civilizacijskega napredka v družbenih razmerjih. Pravna pravila, ki jih ta metoda obravnava, so varen temelj vrednot, ki naj jim sledi civilizirana družba v pravni državi.

Najprej bomo s pomočjo deskriptivne in analitične metode obravnavali podobne institute ločeno, z logično različnih zornih kotov, čemur bo nato sledilo primerjanje s pomočjo analitične metode, kjer bomo iskali skupne in različne točke. Sintetična metoda je tista, ki nam bo na koncu omogočila razhajanja in prekrivanja med obravnavanimi instituti ugotovitve spojiti v smiselne in nekako logične zaključke.

Prednost in bistvena različnost te naloge od drugih raziskovalnih nalog na področju demokracije, radikalizacije in človekovih pravic je v tem, da išče odgovore za kvalitetno delo pedagogov, ki delujejo po pedagoškem programu api pedagogika.

2. Radikalizacija, nasilni ekstremizem ter človekove pravice in temeljne svoboščine

Pedagoško delo velja umestiti med poklice z največjo mero odgovornosti – lahko bi rekli, da pedagoški delavci s svojim vsakdanjim delom in vplivom na mlade ljudi oblikujejo družbo jutrišnjega dne. Ob tem ne gre zanemariti, da je vpliv dvoplasten, skozi prikriti kurikulum (zgled) in skozi sam učni proces. Ali povedano drugače: vzgojno-izobraževalni proces vpliva na oblikovanje entitet otrok in mladih skozi teorijo in skozi prakso.

Na podlagi podanega velja razmišljati o načinih ali morda razlogih za prepletanje pojmov kot so nasilni ekstremizem, demokracija ter človekove pravice in temeljne svoboščine v vzgojno izobraževalnih procesih. Z identifikacijo omenjenih pojmov se začne opredeljevanje skupnih vrednot in, katerih smoter je v zaščiti in uresničevanju človekovih pravic v vzgojno-izobraževalnem delu.

2.1 Opredelitev pojmov

2.1.1 Nasilni ekstremizem

Nasilni ekstremizem označuje politično skrajnost in podpihovanje nestrpnosti z uporabo nasilja. »Svet EU je 1. junija 2016 objavil Izid posvetovanja o vlogi mladinskega sektorja v okviru celostnega in medsektorskega pristopa k preprečevanju nasilne radikalizacije mladih in boju proti tej radikalizaciji, kjer najdemo: »Nasilna radikalizacija je zapleteno vprašanje, ki ni enotno opredeljeno. V tem okviru se nasilna radikalizacija nanaša na proces, v katerem nasilje, vključno z nasilnim ekstremizmom in terorizmom, za določeno osebo postane sredstvo za uresničevanje političnih, ideoloških ali religioznih ciljev. Opozoriti je treba, da radikalizacija ne vodi vedno do nasilnega ekstremizma in da radikalni pojavi sami po sebi niso nujno problematični.«¹ (Izid posvetovanja o vlogi mladinskega sektorja v okviru celostnega in medsektorskega pristopa k preprečevanju nasilne radikalizacije mladih in boju proti tej radikalizaciji, str. 2, 2016.)

Radikalizacija sicer v splošnem jeziku označuje pojav, ko posameznikov nazor in vedenje v družbi začneta močno odstopati in se ta oseba začne tudi politično opredeljevati v povezavi z različnimi etničnimi, političnimi, nacionalnimi ali verskimi skupinami. Pri tem pridevnik nasilni ne označuje lastnosti te radikalizacije, ampak tip/vrsto radikalizacije,

zato pri iskanju najustreznejšega slovenskega termina ne smemo izhajati iz pomena sestavin, temveč moramo določiti celoto. Zato je pridevnik nasilni po našem mnenju primerna izbira.«² (Atelšek et al., 2016.)

»Nasilno radikalizacijo je treba obravnavati in preprečevati z več zornih kotov, toda ključnega pomena je, da priznamo, da mlade ogroža in jim predstavlja nevarnost, jo skušamo preprečiti ter se z njo soočimo čim prej in z učinkovitimi intervencijskimi ukrepi, pri tem pa spoštujemo kulturno raznolikost mladih.«³ (Izid posvetovanja o vlogi mladinskega sektorja v okviru celostnega in medsektorskega pristopa k preprečevanju nasilne radikalizacije mladih in boju proti tej radikalizaciji, str. 3, 2016.)

Ob tem velja izpostaviti, da je življenjsko občasno poseči po radikalnih ukrepih tudi, ko gre za mlade. Prav zato, da se prepreči razvoj nasilnega ekstremizma. En tak primer bi morda lahko bil medvrstniško nasilje, ki ima lahko za posledico izključitev nasilnega mladostnika iz vzgojno-izobraževalne organizacije. Ali pa nevarno domače (družinsko) okolje otroka, pri čemer je odvzem otroka iz neustreznih razmer zagotovo radikalen, čeravno pozitiven ukrep.

2.1.2 Demokracija

Demokracija je vrsta družbene ureditve, v katerem pri sprejemanju odločitev sodeluje ljudstvo, sprejete pa so tiste odločitve, s katerimi soglaša večina. Gre torej za to, da se v demokraciji volja manjšine podredi volji večine.

»Demokracija je eden od načinov legitimacije oblasti.«⁴ (Grad, 2019, str. 28.) Med različnimi sistemi legitimacije oblasti gre prepoznati demokracijo kot najboljšo med njimi, saj je demokracija »/.../ tista, ki posameznika postavlja tako v svoje izhodišče kot v svoj cilj. Samo v demokraciji je vrhovna vrednota svoboden posameznik, z enakim, nedotakljivim človekovim dostojanstvom, ne glede na njegov status, utemeljen v specifičnih osebnih okoliščinah.«⁵ (Ibid.)

Pri demokratični ureditvi države je bistvena volja ljudstva, ki pa se izraža oziroma uresničuje skozi predstavnike, ki jih je to ljudstvo izvolilo. V demokratični ureditvi se oblast deli na tri veje oblasti: sodno, zakonodajno in izvršilno. Te veje oblasti pa so omejene z ustavnimi načeli ter človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami.

2.1.3 Človekove pravice in temeljne svoboščine

Človekove pravice in temeljne svoboščine so v Republiki Sloveniji opredeljene že v sami Ustavi in služijo predvsem kot smernice za možnosti ravnanja (facultas agendi). So pravno varovana pravna materija, pravna zaščita se uresničuje predvsem, ko so kršene. Po svoji vsebini urejajo vsa poglavja Ustave, saj sama demokratična ureditev in pravni sistem, ki izhaja iz nje, temelji na človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah.

Človekove pravice so neodtujljive, posameznik se jim ne more odreči, prav tako ne obstajajo okoliščine, v katerih bi se smele odvzeti ali zanemariti. Temeljne svoboščine, na drugi strani, pa v nasprotju s človekovimi pravicami, niso absolutne. To pomeni, da organi oblasti lahko posegajo v temeljne svoboščine, kadar so za to utemeljeni in pravno sprejeti razlogi (npr. svoboda gibanja vs. epidemija, kaznivo dejanje, ipd.).

Ko gre za vidik obveznosti države, govorimo o pozitivni in negativni obveznosti. »Čeprav je v teoriji in v pravnih instrumentih uveljavljeno razlikovanje med negativnimi in pozitivnimi pravicami, ni sporno, da je zagotovljeno pravno varstvo obeh vrst pravic, če se država zaveže, da jih bo varovala (negativna dolžnost oziroma obveznost države, da vanje ne posega) ali spoštovala (pozitivna dolžnost države, da z določenimi krepki ustvari možnosti za njihovo dejansko uživanje).⁶ (Grad, 2019, str. 16.)

Temeljna in od človekove osebnosti absolutno neločljiva pa je – poleg pravice do življenja - človekova pravica do dostojanstva. Varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin je torej izhodišče, pa tudi temelj obstoja demokratične države. Iz slednjega velja ugotoviti, da so človekove pravice tiste, ki so v svoji svobodi najbolj omejene, saj sežejo le do človekovih pravic drugega. So pa tudi tiste, ki predstavljajo najmočnejši argument proti kakršni koli obliki nasilja oziroma ravnanja, ki je v nasprotju s človekovim dostojanstvom.

2.2 Pravna podlaga

Prva pravna podlaga za področje demokracije in človekovih pravic je Ustava Republike Slovenije, ki praktično skozi vse člene s svojimi določbami stremi k varovanju načel

demokracije in človekovih pravic. Izpostaviti velja tudi Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, ki zavezuje Slovenijo k uresničevanju in zaščiti človekovih pravic na mednarodnem nivoju.

Nadalje gre ugotoviti, da so pravni vir, ki naj preprečuje nasilni ekstremizem ter ščiti načela demokracije in človekove pravice, pravzaprav tudi vsi zakonski in podzakonski pravno upravni akti, ki dodatno oziroma bolj specifično normirajo pravno ureditev, obveznosti in odgovornosti v Republiki Sloveniji.

2.3 Skupne demokratične vrednote, socialna vključenost mladih in aktivno državljanstvo

Ob vprašanjih nasilnega ekstremizma, problematike radikalizacije, demokracije in človekovih pravic, gre prepoznati pravi namen oziroma prednost državljske vzgoje v formalnih vzgojno-izobraževalnih procesih. V sodobnem času, ob ozaveščenosti osebni svobodi posameznika, ki je lahko (družbeno sprejemljivo) ločen od verske vzgoje, je državljska vzgoja kot sestavni del učnega programa, ki v svoje središče postavlja vrednote demokracije, varnost pravne države ter človekove pravice in temeljne svoboščine, nekako najbolj optimalna, esencialna in modra pot.

Ko je govora o dostojanstvu kot bistveni prirojeni prvini posameznika, velja ozavestiti, da otroci in mladi ljudje lahko napram drugim razvijajo priznavanje in spoštovanje dostojanstva le, v kolikor ga primarno najprej občutijo oziroma uživajo sami že v svojih

prvih izkušnjah. Gre torej za demokratično vrednoto, ki ne more zaživeti šele z določeno starostjo, temveč mora biti uresničevana že od rojstva dalje.

Aktivno državljanstvo za vključene v sistem vzgoje in izobraževanja že v samem procesu konkretno pomeni spoštovanje internih pravnih pravil: posamezniki ne smejo motiti učnega procesa, ne smejo kršiti človekovih pravic soudeležencev in izvajalcev procesa, ne smejo se posluževati nasilja, še manj nasilnega ekstremizma. Vzgojno-izobraževalna organizacija ima pravico, da v primeru nespoštovanja norm posameznika kaznuje, po potrebi tudi z radikalnimi ukrepi (npr. izključitev), pri čemer pa se morajo ukrepi skladati z demokratičnimi vrednotami, na prvem mestu z načelom sorazmernosti.

Bistvena problematika radikalizacije se torej ne nahaja v radikalizaciji sami, saj je v določenih primerih moralno in pravno utemeljena, temveč v načelu sorazmernosti.

2.4 Vloga vzgojiteljev in učiteljev ter vloga države in lokalnih skupnosti

Realnost življenja, pa tudi samo pedagoško delo, občasno zahteva radikalne ukrepe. Ob tem je pomembno, da drastični, temeljiti ukrepi vzgojiteljev in učiteljev ne vstopijo v proces kot grožnja in/ali nasilje, ki nesorazmerno posega v pravice posameznikov.

Pomembno je prepoznati vlogo pedagoških delavcev v smislu vloge, kakršno imajo organi državne oblasti napram državljanom. Moralne in strokovne obveznosti vzgojiteljev in učiteljev so pozitivne in negativne – torej imajo vzgojitelji in učitelji obveznost, da v pravice otrok ne posegajo, pa tudi obveznost, da s svojim delovanjem ustvarjajo možnost, da se človekove pravice otrok uresničujejo. Verjetno je ob tem slednje zahtevnejša naloga, saj se od vzgojiteljev in učiteljev (in od VIZ) pričakuje, da bodo v pedagoškem procesu ustvarjali razmere, v katerih nikomur od otrok ne bodo kršene pravice. Glede na to, da ob tem ni realno pričakovati, da bodo lahko vedno in povsod preprečili deviantno vedenje vseh otrok (do drugih otrok, pa tudi do pedagoških delavcev, ki imajo prav tako pravico uživati človekove pravice) in da od mladoletnih posameznikov pravzaprav še ne moremo zahtevati pravne odgovornosti za njihova ravnanja, se zdijo pričakovanja, ki jih družba goji do pedagoških delavcev skoraj neutemeljena. Pa je res tako?

Demokratska država je pravna država, kar pomeni, da posameznike ščitijo, usmerjajo in omejujejo pravne vrednote in pravne norme. Ob razmišljanju o vlogi vzgojiteljev in učiteljev torej ne gre zanemariti širše slike, tj. vloge lokalne skupnosti in vloge države. Država mora za lokalne skupnosti zagotavljati razmere, v katerih bodo imele moč (pooblastilo in dolžnost) zagotavljati ustrezne razmere za vzgojno-izobraževalne organizacije. Potreben je torej jasen nabor pravnih virov, ki predstavljajo smernice za pedagoške procese, ki kar najbolj optimalno omogočajo uresničevanje in uživanje človekovih pravic vseh deležnikov – otrok, staršev in pedagoških delavcev. Eden od teh mehanizmov je zagotovo tudi državljanska in etična vzgoja.

2.5 Demokracija ljudi vs. demokracija medonosnih čebel oziroma api pedagogika

Medonosne čebele živijo demokratično že cca. 20 milijonov let. Resda je njihov način življenja prežet tudi z radikalnimi ukrepi (npr. izgon trotov jeseni kot za združbo pravi, torej pozitiven demokratični ukrep), pa vendar je v njihovem načinu demokratičnega odločanja moč prepoznati visoko razvit socialen pristop oziroma visoko napredno demokratično sposobnost sprejemanja konsenza.

Na podlagi znanstvenih raziskav čebeljega vedenja se je v marsičem modro učiti od čebel. Eden izmed dragocenih zgledov, ki se ga lahko naučimo od čebel, je način, na katerega izvajajo demokratično odločanje v iskanju primerne mesta za novo gnezdišče – še posebno glede na navdihujoče dejstvo, da praviloma 100-odstotni konsenz pred dejanskim ukrepanjem doseže cca. 20.000 – 30.000 čebel.

Pri raziskovanju demokratičnega vedenja čebelje družine gre na prvem mestu izpostaviti, da – glede na znanstvena dognanja – čebele pri odločanju prednostno vodi skupni cilj, ki je rezultat (tudi človeku znane) vrednote življenja: preživetje družine. Čebele pri izbiri in argumentiranju najprimernejše lokacije med različnimi odkritimi možnostmi vodijo

kriteriji, ki naj jih najboljša lokacija uresničuje. Najmočnejši argument po opažanjih je tisti, ki pomeni večjo varnost za preživetje družine. V primeru gnezdišča čebelje družine je najpomembnejši argument ozko grlo (vhod) za lažjo obrambo, takoj za njim, a vendar na drugem mestu, pa je velikost oziroma prostornina (premajhna duplina ali votlina ne omogoča razvoja številčnosti družine, ki omogoči zadovoljivo vzdrževanje temperature za premostitev zime).

Izzivi, s katerimi se soočajo človeške skupnosti modernega sveta, se seveda razlikujejo od izzivov, s katerimi se soočajo čebelje družine. Velja pa opaziti skupno točko: demokratično odločanje izpeljano na podlagi argumentiranja in vrednotenja različnih stališč oziroma idej. Čebele v svoji organizaciji nimajo 'predstavnikov ljudstva', konsenz (kljub številčnosti) znajo doseči brez njih. Pri čebelah je izvedba odprtega in poštenega tekmovanja idej pametna rešitev problema sprejemanja odločitev na podlagi zbirke informacij, razpršenih po skupini posameznikov. Ob tem najbolj izstopa zgoraj omenjeno dejstvo, da ob različnih možnostih za novo gnezdišče ves čas vrednotijo zgolj kriterije, ki lahko uresničijo skupni cilj. Opaziti gre, da v njihovem svetu individualističen pristop v smislu uveljavljanja lastne volje ni element, ki bi bil prepoznan (ali izvajan) za doseg skupnega cilja, ki ves čas ostaja osrednji in vodilni motiv komunikacije.

V redkih primerih, ko čebelja družina ne sprejme konsenza in se razdeli na dva tabora, se izkaže, da družino sestavljajo posamezniki, ki torej ne stremijo k skupnemu cilju. Taka družina preživi zgolj, če takšne posamezne čebele (radikalno) utiša, se ponovno združi in doseže konsenz. V primerih, ko se to ne zgodi, taka družina ne obstane, umre in genski zapis, ki ne deluje po vrednotah, ki stremijo k skupnemu cilju, se ne nadaljuje.

3. Zaključek

Problematika radikalizacije in državljanske vzgoje (ki mora biti nepristranska), ki naj služita za pravočasno prepoznavanje in preprečevanje nasilnega ekstremizma, je torej v slabem prepoznavanju ali priznavanju skupnega cilja. Poudarek bi moral biti na skupnih demokratičnih vrednotah in rednem ažuriranem prepoznavanju prioritet, ki vodijo k skupnemu cilju.

Ob tem razmišljanju se zdi, da je narava že pred davnimi milijoni let našla demokratični način sobivanja, pa tudi rešitve, ki se dolgoročno uveljavijo, v kolikor pride do deviantnega odstopanja pri določenih posameznikih, ki ogrožajo osnovne vrednote čebelje družine. Ob vprašanih problematike radikalizacije in nasilnega ekstremizma, ki predstavlja grožnjo človekovim pravicam, je morda smotrno osredotočanje na skupni cilj in kriterije (in skupne vrednote), ki vodijo do tja. Ta skupni cilj je v pravni državi in –seveda – v vzgojno-izobraževalnem procesu konstruktivno sobivanje v miru.

Za nepristransko državljansko vzgojo in uspešno odpravljanje nasilnega ekstremizma po načelih api pedagogike je – prosto po zgledu medonosnih čebel – bistveno vzpostaviti državljansko vzgojo na način, ki bo udeležence uril v identifikaciji in ozaveščanju skupnega cilja in nato v prepoznavanju prioritete lestvice vrednot, s katerimi je ta skupni cilj moč doseči.

4. Literatura in viri

5. Atelšek, S. et al. (2016). Nasilna radikalizacija, ZRC SAZU Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, URL: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/nasilna-radikalizacija>, pridobljeno 15.5.2022
6. Cerar, M. (2012). Osnove demokracije. Posebna darilna izd. - Ljubljana : Društvo Bralna značka Slovenije.
7. Boj proti terorizmu. URL: <https://www.gov.si teme/boj-proti-terorizmu/>, pridobljeno 15.5.2022.
8. Černigoj, A. (2020). Preprečevanje radikalizacije v Republiki Sloveniji - od represivnega k vseskupnostnemu pristopu. Varstvoslovje [na spletu]. 2020. Vol. 22, no. 1, p. 100–114. URL: https://www.fvv.um.si/rV/arhiv/2020/06_Cernigoj_rV_2020-1.html, pridobljeno 15. 5. 2022].
9. Grad, F. (2019). 1. člen. V: Komentar Ustave Republike Slovenije. Del 2: CDržavna ureditev / Avbelj, M. (ur.). Nova Gorica: Nova univerza, Evropska pravna fakulteta.
10. Izid posvetovanja o vlogi mladinskega sektorja v okviru celostnega in medsektorskega pristopa k preprečevanju nasilne radikalizacije mladih in boju proti tej radikalizaciji, 2016, Svet Evropske unije. URL: <http://www.arhiv-spletisc.gov.si/>, pridobljeno 15.5.2022)
11. Letnar Černič, J. (2018). Človekovo dostojanstvo kot temelj vladavine prava v slovesni družbi. Bogoslovni vestnik, 78 (2018) 1, 147 – 157.
12. Letnar Černič, J. (2013). Nasilje v družini. Tednik FinD-INFO, 11. 1. 2023. URL: <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/dnevni-izbor/92428#>, 9. 3. 2023.
13. Letnar Černič, J. (2013). O varstvu človekovih pravic, nižanju standardov in najvišjih sodiščih. IUS-INFO, 29. 7. 2022. URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/novica/17/298280>, 9. 3. 2023.
14. Sardoč, M. (2021). Citizenship, Social Change, and Education. V: Center for Educational Policy Studies Journal, Letnik 11, št. 2. URL: <https://www.cepsj.si/index.php/cepsj/article/view/1093>, pridobljeno dne 14. 9. 2022.
15. Seeley, T. D. (2010). Honeybee democracy. Princeton University Press, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data: New Jersey.

The issue of radicalization and violent extremism, which poses a threat to democracy and human rights

Nina Ilič

Institute Eneja, Slovenia

ABSTRACT

The present research task has the main purpose of developing a legal-professional effect on the development of the api-pedagogical program Api pedagogika, as a response to the tendencies of the Ministry of Education, Science and Sport, when deciding on the suitability of programs that should be included in the National Catalog of Professional Training of Slovenian Pedagogical Workers . We ask what the solution is to prevent radicalization and violent extremism in the context of pedagogical work. It is therefore a consideration of the field of law, the educational needs of children and adolescents, and the responsibility of educators and teachers in this field. The assignment answers the research question that the title carries. It therefore investigates the issue of radicalization and violent extremism, which poses a threat to human rights, as well as fundamental freedoms, and seeks proposals for optimizing this issue in educational processes. The problem of radicalization and civic education (which must be impartial), which should serve to recognize and prevent violent extremism in time, lies in the poor recognition or recognition of a common goal. The emphasis should be on common democratic values and regular updating of priorities leading to a common goal.

Keywords: radicalization, violent extremism, api pedagogy, human rights

1. Introduction

The present research task has the main purpose of developing a legal-professional effect on the development of the api pedagogical program Api pedagogika, as a response to the tendencies of the Ministry of Education, Science, and Sport, when deciding on the suitability of programs that should be included in the National Catalog of Professional Training of Slovenian Pedagogical Workers. Research question: what is the problem of radicalization and violent extremism as part of the responsibilities of the pedagogical work and what is the solution to prevent this problem?

It is therefore a matter of dealing with the field of law, the educational needs of children and young people, and the responsibilities of teachers in this area. The assignment answers the research question that the title carries. It, therefore, investigates the issue of radicalization and violent extremism, which poses a threat to human rights, as well as fundamental freedoms.

The research begins with the definition of concepts and relationships. The evaluation method mainly takes into account ethical values and the dimension of duty, or illuminates the values that are the subject of legal regulation of relations in the field of democracy and human rights. With this method, we try to understand and take into account certain legal

principles that are most relevant in the field under consideration. We are investigating which values should serve as our compass when we teach children about the wonderful synchronicity and concordance of the bee family versus the synchronicity and concordance of the human family and society.

The research also uses the normative-dogmatic method. The latter is included in the research with the aim of examining the legal basis, which should serve as the foundation of civilizational progress in social relations. The legal rules that this method deals with are a safe foundation of values that should be followed by civilized society in a rule of law.

First, with the help of a descriptive and analytical method, we will consider similar institutes separately, from logically different points of view, which will then be followed by a comparison with the help of an analytical method, where we will look for common and different points. The synthetic method is the one that will ultimately allow us to combine the differences and overlaps between the considered institutes into meaningful and somewhat logical conclusions.

The advantage and essential difference of this task from other research tasks in the field of democracy, radicalization, and human rights is that it seeks answers for the quality work of pedagogues who work according to the pedagogical program and pedagogy.

2. Radicalization, violent extremism, and human rights and fundamental freedoms

Pedagogical work should be placed among the professions with the greatest degree of responsibility - we could say that pedagogic workers shape the society of tomorrow with their daily work and influence on young people. At the same time, it should not be neglected that the influence is twofold, through the hidden curriculum (example) and through the learning process itself. Or to put it another way: the educational process affects the formation of the entities of children and young people through theory and through practice.

On the basis of the above, it is worth thinking about ways or perhaps reasons for intertwining concepts such as violent extremism, democracy and human rights and fundamental freedoms in educational processes. With the identification of the mentioned concepts, the definition of common values begins, the purpose of which is the protection and realization of human rights in educational work.

2.1 Definition of terms

2.1.1 Violent extremism

Violent extremism refers to political extremism and the incitement of intolerance through the use of violence. "On June 1, 2016, the Council of the EU published the outcome of the consultation on the role of the youth sector in the framework of an integrated and cross-sectoral approach to the prevention of violent radicalization of young people and the fight

against this radicalization, where we find: "Violent radicalization is a complex issue that is not uniformly defined. In this context, violent radicalization refers to the process by which violence, including violent extremism and terrorism, becomes a means for a particular person to achieve political, ideological or religious goals. It should be noted that radicalization does not always lead to violent extremism and that radical phenomena in themselves are not necessarily problematic."¹ (Outcome of the consultation on the role of the youth sector within the framework of an integrated and cross-sectoral approach to the prevention of violent radicalization of young people and the fight against this radicalization, p 2, 2016.)

In general terms, radicalization refers to the phenomenon when an individual's view and behavior in society begin to diverge strongly and this person also begins to define himself politically in connection with various ethnic, political, national, or religious groups. In this case, the adjective violent does not indicate the characteristics of this radicalization, but the type/type of radicalization, so when searching for the most appropriate Slovenian term, we must not start from the meaning of the component but must determine the whole. Therefore, in our opinion, the adjective violent is an appropriate choice."² (Atelšek et al., 2016.)

"Violent radicalization must be addressed and prevented from several angles, but it is crucial to recognize that it threatens and poses a danger to young people, try to prevent it and confront it as soon as possible with effective intervention measures while respecting cultural the diversity of young people."³ (Outcome of the consultation on the role of the youth sector in the framework of an integrated and cross-sectoral approach to the prevention of violent radicalization of young people and the fight against this radicalization, p. 3, 2016.)

At the same time, it should be pointed out that it is necessary to resort to radical measures from time to time, even when it comes to young people. Precisely to prevent the development of violent extremism. One such example could perhaps be peer violence, which may result in the exclusion of a violent youth from an educational organization. Or the dangerous home (family) environment of the child, whereby removing the child from inadequate conditions is certainly a radical if positive, measure.

2.1.2 Democracy

Democracy is a type of social arrangement in which the people participate in decision-making, and those decisions are adopted with which the majority agrees. In a democracy, the will of the minority is subordinated to the will of the majority.

"Democracy is one of the ways of legitimizing power."⁴ (Grad, 2019, p. 28.) Among the various systems of legitimizing power, democracy must be recognized as the best of them, since democracy ".../ is the one that places the individual in his starting point as in its goal. Only in a democracy is the supreme value a free individual, with equal, inviolable human dignity, regardless of his status, based on specific personal circumstances."⁵ (Ibid.)

In the democratic organization of the country, the will of the people is essential, which is expressed or realized through the representatives elected by the people. In a democratic system, power is divided into three branches of power: judicial, legislative and executive. These branches of government are limited by constitutional principles and human rights and fundamental freedoms.

2.1.3 Human rights and fundamental freedoms

In the Republic of Slovenia, human rights and fundamental freedoms are already defined in the Constitution itself and serve primarily as guidelines for the possibilities of action (*facultas agenda*). They are legally protected legal matter, legal protection is realized mainly when they are violated. In terms of their content, they regulate all chapters of the Constitution, since the democratic system itself and the legal system that derives from it are based on human rights and fundamental freedoms.

Human rights are inalienable, an individual cannot renounce them, and there are no circumstances in which they should be taken away or neglected. Fundamental freedoms, on the other hand, unlike human rights, are not absolute. This means that authorities can interfere with fundamental freedoms when there are justified and legally accepted reasons for doing so (e.g. freedom of movement vs. epidemic, criminal act, etc.).

When it comes to the aspect of state obligations, we talk about positive and negative obligations. "Although the distinction between negative and positive rights is established in theory and in legal instruments, it is not disputed that legal protection of both types of rights is guaranteed if the state undertakes to protect them (negative

duty or obligation of the state not to interfere with them) or respected (the positive duty of the state to create opportunities for their actual enjoyment with certain strengths).⁶ (Grad, 2019, p. 16.)

Fundamental and absolutely inseparable from a person's personality is - in addition to the right to life - the human right to dignity. The protection of human rights and fundamental freedoms is therefore the starting point, as well as the foundation of the existence of a democratic state. From the latter, it can be concluded that human rights are those that are the most limited in their freedom, as they only extend to the human rights of others. But

they are also those who represent the strongest argument against any form of violence or behavior that is contrary to human dignity.

2.2 Legal Basis

The first legal basis for the field of democracy and human rights is the Constitution of the Republic of Slovenia, which practically through all its provisions strives to protect the principles of democracy and human rights. It is also worth highlighting the European Convention on Human Rights, which obliges Slovenia to realize and protect human rights at the international level.

Furthermore, it should be noted that the legal source, which is supposed to prevent violent extremism and protect the principles of democracy and human rights, is actually all legal and sub-legal administrative acts that additionally or more specifically regulate the legal regulation, obligations and responsibilities in the Republic of Slovenia.

2.3 Common democratic values, social inclusion of young people and active citizenship

Along with the issues of violent extremism, issues of radicalization, democracy and human rights, it is necessary to recognize the true purpose or advantage of civic education in formal educational processes. In modern times, with the awareness of the individual's

personal freedom, which can be (socially acceptable) separated from religious education, civic education as an integral part of the curriculum, which places at its center the values of democracy, the security of the rule of law, and human rights and fundamental freedoms, is somehow the most optimal, essential and wise path.

When it comes to dignity as an essential innate element of an individual, it is important to be aware that children and young people can only develop the recognition and respect of dignity towards others, to the extent that they first feel it or enjoy it themselves already in their first experiences. It is therefore a democratic value that cannot come to life until a certain age but must be realized from birth onwards.

Active citizenship for those included in the education system already in the process itself concretely means compliance with internal legal rules: individuals must not disrupt the learning process, must not violate the human rights of co-participants and implementers of the process, must not use violence, even less violent extremism. The educational organization has the right to punish an individual in case of non-compliance with the norms, if necessary also with radical measures (e.g. exclusion), and the measures must be in line with democratic values, first and foremost with the principle of proportionality.

The essential problem of radicalization is therefore not to be found in radicalization itself, since in certain cases it is morally and legally justified, but in the principle of proportionality.

2.4 The role of educators and teachers and the role of the state and local communities

The reality of life, as well as pedagogical work itself, occasionally requires radical measures. At the same time, it is important that drastic, thorough measures by educators and teachers do not enter the process as a threat and/or violence that disproportionately interferes with the rights of individuals.

It is important to recognize the role of pedagogic workers in terms of the role that state authorities have toward citizens. The moral and professional obligations of educators and teachers are positive and negative - that is, educators and teachers have the obligation not to interfere with children's rights, but also the obligation to create the possibility for children's human rights to be realized through their actions. The latter is probably a more demanding task since educators and teachers (and educational institutions) are expected to create conditions in the pedagogical process in which none of the children's rights will be violated. Given that it is not realistic to expect that they will always and everywhere be able to prevent deviant behavior of all children (towards other children, as well as towards teaching staff who also have the right to enjoy human rights) and that minors are not yet can demand legal responsibilities for their actions, the expectations that society has for teaching staff seem almost unfounded. Is it really so?

A democratic state is a state of law, which means that individuals are protected, guided and limited by legal values and legal norms. When thinking about the role of educators and teachers, one should not neglect the broader picture, i.e. the role of the local

community and the role of the state. The state must provide conditions for local communities in which they will have the power (authority and duty) to provide appropriate conditions for educational organizations. A clear set of legal sources is therefore needed, which represent guidelines for pedagogical processes, which enable the realization and enjoyment of the human rights of all stakeholders - children, parents, and pedagogical workers - as optimally as possible. Civic and ethical education is certainly one of these mechanisms.

2.5 People's democracy vs. honey bee democracy or Api pedagogy

Honey bees have been living democratically for approx. 20 million years. Admittedly, their way of life is also permeated with radical measures (e.g. the expulsion of trots in the autumn as a true, i.e. positive, democratic measure for the group), but in their way of democratic decision-making, it is possible to recognize a highly developed social approach, or a highly advanced democratic ability to accept the consensus.

Based on scientific research into bee behavior, it is wise to learn from bees in many ways. One of the valuable examples that we can learn from bees is the way in which they carry out democratic decision-making in the search for a suitable place for a new nest - especially considering the inspiring fact that, as a rule, 100% consensus before actual action reaches approx. 20,000 – 30,000 bees.

When researching the democratic behavior of the bee colony, it should first be pointed out that - according to scientific findings - the decision-making of bees is primarily guided by a common goal, which is the result of the value of life (also known to man): the survival of the family. Bees are guided by the criteria that the best location should fulfill when

choosing and arguing for the most suitable location among the various discovered options. The strongest argument according to observations is the one that means greater security for family survival. In the case of a bee colony nest, the most important argument is the narrow throat (entrance) for easier defense, immediately after it, but in second place, is the size or volume (too small a hollow or cavity does not allow for the development of the abundance of the family, which enables satisfactory temperature maintenance for bridging winter).

The challenges facing the human communities of the modern world are, of course, different from the challenges facing bee colonies. However, it is worth noting a common point: democratic decision-making based on argumentation and evaluation of different points of view or ideas. Bees do not have 'representatives of the people' in their organization, they can reach consensus (despite their numbers) without them. In bees, conducting an open and fair competition of ideas is a smart solution to the problem of making decisions based on a collection of information dispersed among a group of individuals. What stands out the most is the above-mentioned fact that, with various possibilities for a new nesting place, they always evaluate only the criteria that can realize the common goal. It should be noted that in their world, an individualistic approach in the

sense of asserting one's own will is not an element that would be recognized (or implemented) to achieve a common goal, which remains the central and leading motive of communication all the time.

In rare cases, when a bee family does not accept consensus and splits into two camps, it turns out that the family consists of individuals who do not strive for a common goal. Such a family survives only if such individual bees are (radically) silenced, reunited and reach a consensus. In cases where this does not happen, such a family does not survive, it dies, and the genetic record that does not work according to values that strive for a common goal does not continue.

3 Conclusion

The problem of radicalization and civic education (which must be unbiased), which should serve to identify and prevent violent extremism in time, lies in the poor recognition or recognition of a common goal. The emphasis should be on common democratic values and regularly updated identification of priorities that lead to a common goal.

With this thinking, it seems that nature already found a democratic way of coexistence millions of years ago, as well as solutions that are established in the long term, if there is a deviant deviation in certain individuals that threatens the basic values of the bee family.

With the issues of radicalization and violent extremism, which poses a threat to human rights, it may be expedient to focus on a common goal and the criteria (and common values) that lead to it. This common goal is constructive peaceful coexistence in the rule of law and – of course – in the educational process.

For impartial civic education and the successful elimination of violent extremism according to the principles of api pedagogy, it is essential - following the example of honeybees - to establish civic education in a way that will train participants in the identification and awareness of a common goal and then in recognizing the priority scale of values with which this common goal can be achieved.

4 Sources and literature

- Atelšek, S. et al. (2016). Nasilna radikalizacija, ZRC SAZU Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, URL: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/nasilna-radikalizacija>, pridobljeno 15.5.2022
- Cerar, M. (2012). Osnove demokracije. Posebna darilna izd. - Ljubljana : Društvo Bralna značka Slovenije.
- Boj proti terorizmu. URL: <https://www.gov.si teme/boj-proti-terorizmu/>, pridobljeno 15.5.2022.
- Černigoj, A. (2020). Preprečevanje radikalizacije v Republiki Sloveniji - od represivnega k vseskupnostnemu pristopu. Varstvoslovje [na spletu]. 2020. Vol. 22, no. 1, p. 100–114. URL: https://www.fvv.um.si/rV/arhiv/2020/06_Cernigoj_rV_2020-1.html, pridobljeno 15. 5. 2022].
- Grad, F. (2019). 1. člen. V: Komentar Ustave Republike Slovenije. Del 2: CDržavna ureditev / Avbelj, M. (ur.). Nova Gorica: Nova univerza, Evropska pravna fakulteta.
- Izid posvetovanja o vlogi mladinskega sektorja v okviru celostnega in medsektorskega pristopa k preprečevanju nasilne radikalizacije mladih in boju proti tej radikalizaciji, 2016, Svet Evropske unije. URL: <http://www.arhiv-spletisc.gov.si/>, pridobljeno 15.5.2022)
- Letnar Černič, J. (2018). Človekovo dostojanstvo kot temelj vladavine prava v slovesni družbi. Bogoslovni vestnik, 78 (2018) 1, 147 – 157.
- Letnar Černič, J. (2013). Nasilje v družini. Tednik FinD-INFO, 11. 1. 2023. URL: <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/dnevni-izbor/92428#>, 9. 3. 2023.
- Letnar Černič, J. (2013). O varstvu človekovih pravic, nižanju standardov in najvišjih sodiščih. IUS-INFO, 29. 7. 2022. URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/novica/17/298280>, 9. 3. 2023.
- Sardoč, M. (2021). Citizenship, Social Change, and Education. V: Center for Educational Policy Studies Journal, Letnik 11, št. 2. URL: <https://www.cepsj.si/index.php/cepsj/article/view/1093>, pridobljeno dne 14. 9. 2022.
- Seeley, T. D. (2010). Honeybee democracy. Princeton University Press, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data: New Jersey.

Čebela v Ljubljani

Branka Trčak

Mestna Občina Ljubljana

POVZETEK

Čebeljo pot smo zasnovali 2015 in odprli leta 2016 kot eno od aktivnosti v okviru Zelene prestolnice Evrope 2016. Prvotno je bila zamišljena zgolj kot dejanska pot med posameznimi lokacijami povezanimi s čebelarstvom in čebelami v Ljubljani. Skozi participatorni princip dela s posameznimi člani pa se je pokazalo, da je pot veliko več kot le delovni program ali projekt. Postala je sinonim za vse dejavnosti, povezane s čebelami in čebelarstvom v Ljubljani.

Čebelja pot je kmalu prerasla svojo prvotno zamisel in danes predstavlja naslednje:

1. Je FIZIČNA POT, ki je namenjena povezovanju mestnih in podeželskih delov Ljubljane v eno močno povezano celoto. Povezuje čebelarje, ki pridelujejo med in druge čebelje pridelke, z mrežo različnih ustanov in organizacij, povezanih s čebelami in čebelarstvom v Ljubljani.
2. Je MREŽA lokalnih čebelarjev in njihovih društev, kulturnih, izobraževalnih in zdravstvenih organizacij, podjetij in nevladnih organizacij ter posameznikov, ki jih zanimata čebelarstvo in njegov razvoj v urbanih območjih.
3. Je IZOBRAŽEVALNI PROGRAM, namenjen ozaveščanju ključnih ciljnih skupin o pomenu čebel ter spodbujanju celostnega in trajnostnega upravljanja mestnih in podeželskih območij.
4. Je THINK TANK (možganski trust) in INKUBATOR za razvoj novih podjetniških idej na področju čebelarstva ter novih čebeljih proizvodov in storitev.
5. Je GIBANJE, ki povezuje vse deležnike in državljanke, zainteresirane za ohranjanje visoke okoljske ozaveščenosti, ohranjanje čebel v urbanih območjih in nadaljnji razvoj urbanega čebelarstva v Ljubljani, ter je močan zagovornik mednarodne pobude za svetovni dan čebel.

Cilji Čebelje poti so danes nekoliko drugačni kot pred nekaj leti. Kot je zapisano v Strategiji razvoja podeželja, v Mestni občini Ljubljana ne spodbujamo povečevanja števila čebeljih panjev. Razloga sta tekmovanje za hrano med medonosno čebelo in drugimi oprasovalci ter prenos bolezni z medonosne čebele na druge žuželke. Zavedamo se tudi, da je čebelarjenje zelo zahtevna dejavnost, ki se je je treba lotiti odgovorno.

Nekateri primeri dejavnosti Čebelje poti so zemljevid in brošura o Čebelji poti v Ljubljani, akcije ozaveščanja o sajenju avtohtonih medonosnih rastlin in pozni košnji za dobro počutje oprasovalcev, nove oblike urbanih čebeljakov, razvoj lokalnega medu z blagovno znamko - LJUBLJANSKI MED, javni dogodki na ljubljanskih ulicah, sodelovanje z mestnimi čebelarji, nagrade za čebelam najbolj prijazno občino.

Ljubljanska Čebelja pot je bila leta 2017 nagrajena z nagrado URBACT za dobro prakso. V naslednjih letih od 2018 do 2022 je bila dobra praksa Čebelje poti v okviru mreže URBACT

Transfer Network skozi projekta BeePathNet in BeePathNet-Reloaded prenešena v devet evropskih mest.

Bee in Ljubljana

Branka Trčak

Municipality of Ljubljana

ABSTRACT

The Bee Path was conceived in 2015 and opened in 2016 as one of the activities of the European Green Capital 2016. Initially, it was a touristic path connecting locations related to beekeeping and bees in Ljubljana. However, through the participatory principle of working with individual members, it became clear that the path is much more than just a work programme or a project. It has become synonym for all activities related to bees and beekeeping in Ljubljana.

The Bee Path soon outgrew its original concept and today it represents the following:

1. It is a **PHYSICAL PATH** designed to connect urban and rural parts of Ljubljana into one strongly connected unit. It connects beekeepers producing honey and other bee products with a network of different institutions and organisations related to bees and beekeeping in Ljubljana.
2. It is a **NETWORK** of local beekeepers and their associations, cultural, educational and health organisations, enterprises and NGOs, as well as individuals interested in beekeeping and its development in urban areas.
3. It is an **EDUCATIONAL PROGRAMME** devoted to raising awareness about the importance of bees amongst key target groups and promoting the holistic and sustainable management of urban and rural areas.
4. It is a **THINK-TANK** and **AN INCUBATOR** for the development of new entrepreneurship ideas in the fields of beekeeping and new bee products and services.
5. It is a **MOVEMENT** that connects all stakeholders and citizens interested in maintaining high environmental awareness, the preservation of bees in urban areas, and further development of urban beekeeping in Ljubljana, as well as being a strong advocate of the international World Bee Day initiative

The objectives of the Bee Path are slightly different today than they were a few years ago. For example, as stated in the Rural Development Strategy, the City of Ljubljana does not encourage an increase in the number of beehives. The reasons are competition for food between honey bees and other pollinators and the transmission of diseases from honey bees to other insects. We are also aware that beekeeping is a very demanding activity that must be approached responsibly.

Some examples of the activities of the Ljubljana Bee Path are the map and brochure of the Ljubljana Bee Path, awareness-raising campaigns on planting native melliferous plants and late mowing for the well-being of pollinators, new forms of urban apiaries, the

branded local honey LJUBLJANSKI MED, public events on the streets of Ljubljana, cooperation with urban beekeepers, awards for the most bee-friendly municipality.

Ljubljana's Bee Path was awarded with the URBACT Good Practice award in 2017. Following years Bee Path Good Practice was transferred to nine EU cities, within the framework of a URBACT Transfer Network through the BeePathNet and BeePathNet-Reloaded projects.

Izobraževanje čebel in Čebelja pot v mestu Bydgoszcz

Natalia Majewska, Anna Izdebska

Mestna občina Bydgoszcz, Poljska

POVZETEK

Čebelarsko izobraževanje v šolskem kompleksu Bydgoszcz št. 6 se izvaja tako v vrtcu kot v prvem in drugem izobraževalnem obdobju (1.-8. razred). Izvaja se na podlagi izobraževalnega programa »Čebelarsko izobraževanje v učilnici, na vrtu in v čebelnjaku«, ki so ga napisale Edyta Mazurkiewicz-Szreder, Anna Izdebska in Anna Baumgart. Program je napisan na podlagi temeljnega učnega načrta. Najmlajši imajo pouk enkrat mesečno, starejši pa eno uro tedensko. Od I. do III. razreda poteka naravoslovni pouk s področja botanike, ekologije čebel in oprasovalcev. Starejši učenci spoznavajo čebele tudi skozi prizmo človekove fiziologije in ekologije. Drugi vir, ki omogoča izvajanje praktičnega pouka, je senzorni vrt šole. Na voljo so poučne table, terenska igra in demonstracijski čebelji panj. Medonosne rastline in zelišča na šesterokotnih parcelah gojijo učenci. Svoje čebelarsko znanje imajo možnost preveriti na tekmovanjih. Šola organizira »Čebelji kviz« in »Tekmovanje za najlepši balkon« za prebivalce Bydgoszcza. V letih 2019–2020 je bila izvedena vrsta čebelarsko izobraževalnih dejavnosti za učitelje. Nenehno izobraževanje je potrebno, ker se učitelji bojijo izvajati izobraževalne dejavnosti za otroke, ker sami niso prepričani o svojem znanju. Šolski kompleks št. 6 je sodeloval z mestom Bydgoszcz v projektu URBACT BeePathNet »Gradnja in povezovanje urbanih mest, ki se zavedajo pomena čebel v Evropi«, kjer je skupaj z drugimi lokalnimi izobraževalci, čebelarji in ekološkimi aktivisti nastala Čebelja pot Bydgoszcz. Čebelja pot Bydgoszcz povezuje medonosne kraje in parke v mestu s čebelnjaki in izobraževalci. Senzorični vrt je ena od postaj na Čebelji poti Bydgoszcz.

Besedilo: Anna Izdebska, učiteljica biologije in kemije na Šolskem kompleksu št. 6 v Bydgoszczu, ustvarjalka čebeljega izobraževalnega programa in senzoričnega vrta na šoli.

Bee education and the Bee Path in Bydgoszcz

Natalia Majewska, Anna Izdebska

Municipality of Bydgoszcz, Poland

ABSTRACT

Beekeeping education in Bydgoszcz School Complex no. 6 is carried out both in the kindergarten and at the first and second educational stages (grades: 1-8). It is conducted on the basis of the educational program "Beekeeping education in the classroom, garden and apiary" written by Edyta Mazurkiewicz-Szreder, Anna Izdebska, and Anna Baumgart. The program is written on the basis of the core curriculum. The youngest students have classes once a month - the older ones - one hour a week. Classes I-III have science classes in the field of botany, ecology of bees and pollinators. Older pupils also get to know bees through the prism of human physiology and ecology. Another resource which enables conducting practical classes is the school's sensory garden. There are educational boards, a field game and a demonstration bee hive. Melliferous plants and herbs on the hexagonal plots are grown by the pupils. They have the opportunity to verify their beekeeping knowledge in competitions. The school organizes the "Bee Quiz" and "The most beautiful balcony competition" for the Bydgoszcz inhabitants. In the years 2019-2020 a series of bee-educational activities for teachers were conducted. Continuous education is necessary because teachers are afraid to undertake educational activities for children, not being sure of their knowledge themselves. The School Complex no. 6 cooperated with the City of Bydgoszcz in the URBACT project BeePathNet "Building and Connecting Urban Bee-aware Cities in Europe" where together with other local educators, beekeepers and ecological activists Bydgoszcz Bee Path was created. Bydgoszcz Bee Path links the melliferous sites and parks in the city with apiaries and educators. The Sensory Garden is one of the stops at the Bydgoszcz Bee Path.

Text by: Anna Izdebska, biology and chemistry teacher at School Complex no. 6 in Bydgoszcz, creator of the Bee Education Programme and Sensory Garden at the school.

Amarante, okolju in čebelam prijazno mesto

Ana Lirio

Občina Amarante, Portugalska

POVZETEK

Ena od okoljskih usmeritev, ki jih je občina sprejela v zadnjih letih, je bila razviti raznoliko in privlačno okoljsko izobraževanje, ki bo dostopno vsem otrokom v občini. Na ta način je vsako leto študentom na voljo sklop didaktičnih dejavnosti v najrazličnejših temah, s poudarkom v zadnjih treh letih na biotski raznovrstnosti in čebelarstvu. Zahvaljujoč projektu BeePathNet, projektu Urbact, ki ga je integriralo mesto Amarante, in z naborom

dobrih praks, pridobljenih od Ljubljane in drugih mest partnerjev, je Amarante obogatil šolski kurikulum najmlajših z didaktičnimi dejavnostmi, posvečenimi čebelarstvu, biotski raznovrstnosti in skrbi za naravo. Občinstvo različnih izobraževalnih srečanj o čudovitem svetu čebel je bilo v razponu veliko, od predšolskih otrok do študentov višjih letnikov. Ustvariti hotele za žuželke, narediti čebelarstvu prijazen vrt, poskusiti različne vrste medu, razstave, ustvariti slogane in plakate v podporo čebelarstvu, ustvariti igro v partnerstvu s QUERCUS (Nevladna organizacija za okolje) "Odkrivanje opraševalcev", srečanje Čebelar in vedenje o čebelarstvu na našem ozemlju, so bile nekatere od tem, obravnavanih na teh pedagoških srečanjih. S temi aktivnostmi ozaveščamo o pomenu čebel in divjih opraševalcev za naravni svet in vedno obeležimo 20. maj, dan, ki je posvečen izključno čebelarstvu. Otroci so naši glasniki, mi sejemo idejo varuhov narave in čebel in oni širijo sporočilo po družini in po vsej skupnosti.

Ključne besede: čebele, čebelarstvo, biotska raznovrstnost, otroci, izobraževanje.

Amarante, an environmentally and bee-friendly city

Ana Lirio

Municipality of Amarante, Portugal

ABSTRACT

One of the environmental policies adopted by the Municipality in recent years was to develop a diversified and appealing environmental education available to all children in the municipality. In this way, every year a set of didactic activities are offered to students, in the most varied themes, with the main focus in the last three years on biodiversity and beekeeping. Thanks to the BeePathNet project, an Urbact project that the city of Amarante has integrated, and through the set of good practices learned from Ljubljana and other cities partners, Amarante has enriched the school curriculum of the little ones with didactic activities dedicated to bees, biodiversity and taking care of Nature. From preschool students to Senior University students, the target audience for the various educational sessions on the wonderful world of bees was vast. Create insect hotels, make a bee-friendly garden, taste the different types of honey, exhibitions, create slogans and posters to support bees, create the game in partnership with QUERCUS (Non-Governmental Organization for the Environment) "Discovering Pollinators", meet a Beekeeper and knowing more about beekeeping in our territory, were some of the topics covered in these pedagogical sessions. From these activities, we raise awareness and the importance of bees and wild pollinators to the natural world and we always mark the 20th of May, as a day exclusively dedicated to bees. Children are our messengers, we sow the idea of being Nature Protectors and bee Protectors and they spread the message throughout the family and the community.

Keywords: bees, beekeeping, biodiversity, children, education.

EU projekt: Okus Evrope

Ana Katarina Zihelr
Tehniški muzej Slovenije

POVZETEK

V letu 2009 je Tehniški muzej Slovenije uspešno sodeloval v EU projektu Okus Evrope. Vodja projekta je švedski muzej dela. Glavna tema je bila hrana. Vsak od partnerjev (9) je predstavil jed ali živilo, značilno za svojo regijo, ne glede na to, ali je imelo simbolni pomen ali pa je šlo za določeno regionalno znanje.

Tehniški muzej Slovenije je izbral med. Slovenski del razstave je bil razdeljen na štiri dele (v prvem delu je bila predstavljena kranjska čebela in njene značilnosti, v drugem delu je bil predstavljen pomen čebel in kako skrbimo zanje, v tretjem delu med kot zelo pomembno sladilo in hranilo, v četrtem delu je bil predstavljen »okus« medu« oziroma izdelki iz medu: »dražgoški kruhki, lectova srca«).

PPT bo opisal in prikazal pedagoške delavnice, ki smo jih izvedli za šole. Pravzaprav nekateri programi delujejo do danes. Ponujamo različne programe, prilagojene določeni starosti.

1. UVOD

V letu 2009 je bil Tehniški muzej Slovenije uspešen pri črpanju evropskih sredstev in bil vključen kot partner v projekt A Taste of Europe pod glavnim nosilcem švedskim muzejem Museum of work.

V nadaljevanju bomo predstavili zanimiv rezultat sodelovanja več držav oz. muzejev pri obdelavi glavne teme hrane. Projekt je trajal od avgusta 2009 do avgusta 2011. V Tehniškem muzeju Slovenije pa je in bo razstava odprta do decembra 2012. Poleg Švedskega muzeja dela in našega muzeja so bili v projekt vključeni tudi: Narodni kmetijski muzej Češka, Estonski narodni muzej, Finski muzej dela Werstas, Madžarski kmetijski muzej, Muzej Portimao, Škotski muzej ribištva, Delavski muzej Danska.

2. CILJI PROJEKTA

Predstavitev razstave o proizvodnji in potrošnji hrane, da bi spodbudili razpravo, kako in kaj jemo ter kaj lahko naredimo za boljše okolje. V triletnem obdobju so se muzejski delavci (vodje projekta in kustosi pedagogi) trikrat sestali, da bi izmenjali ideje in zamisli. Muzeji so prispevali fotografije, intervjuje in filme za skupni del razstave in se odločili za predstavitev živila s posebnim pomenom za njihovo državo glede na: tradicijo, simbolni pomen, ponos, znanje, izvoz. Švedi so izbrali mleko, Portugalci olivno olje, Finci kruh, Estonci krompir, Škoti ribe, Madžari pšenico, Danci svinjino, Čehi pivo in Slovenci med. Poraba mleka je bila na Švedskem vedno visoka v primerjavi z drugimi državami in javnost je bila vedno občutljiva, ko je debata nanesla na to živilo. Mleko je bilo vedno smatrano kot nekaj tradicionalno švedskega - povezano z zdravim življenjem, prostrano pokrajino in tradicijo. Olivno olje, pomembno rastlinsko maščobo, si je Portugalska izbrala

kot osnovno živilo mediteranske diete in njegovih mnogoterih uporab. Posebne ploske vrste, svež, nevzhajan kruh iz ječmena rievä, pa so v »svojem« delu razstave opisali Finci. Pšenica pa je najbolj karakteristična madžarska žitarica, ki jo lahko obdelujejo na širjavah madžarske ravnice. Ljudje so se na območju Škotske prehranjevali z ribami mnogo prej, preden so znali pisati in so arheološke najdbe izpričevale dieto prednikov. Ribe so predstavljale zanesljiv vir prehrane, v primerjavi s poljščinami. Svinjina predstavlja pomembni izvozni artikel kot tudi nacionalno hrano za večino Dancev, saj se je z industrializacijo produkcija povečala in cena se je znižala. Intenzivno oglaševanje skupaj s tradicijo in kulturo sta ustoličila mesne kroglice in pečeno svinjino za dansko narodno jed. Glej uradno spletno mesto projekta¹ (Dostopno preko <http://www.atasteofeurope.eu/exhibition/exhibition.htm>)

Vsi partnerji so kronološko predstavili izbrano živilo - njegovo pridelavo nekoč in danes. Škoti in Danci so še posebej izpostavili tujo delovno silo, ki se ukvarja z »umazanim« delom predelave.

3. SKUPNI DEL RAZSTAVE

Vse delo je koordiniral Švedski muzej dela, ki je skupni del razstave (enak za vseh devet muzejev) izdelal v devetih kopijah in jih poslal sodelujočim muzejem. Skupni del, ki je prispel v dveh velikih zabojih, je tako narejen iz hitro sestavljivega materiala in je sestavljen iz naslednjih postaj:

Postaja A	Predstavitev projekta, Devet držav na zemljevidu.
Postaja B	Vseprisotna hrana, Manj časa, manj denarja, Pregovori in reki, Nepričakovane podobe hrane.
Postaja C	Veliko rok, Hrana in okolje, Vpliv na okolje od vira do odlagališča, Pet nasvetov za okolju prijazno potrošnjo hrane, Ribe iz oceanov.
Postaja D	Kupiti ali ne kupiti, Biti pod vplivom, Izbrati in imeti vpliv, Označbe in simboli, Potrošniki.
Postaja E	Priprava in uživanje hrane.
Postaja F	Spremembe in trendi, Vse manj jih hrani vedno več, Naraščanje uvoza, Tradicije in trendi.

Kviz (vprašanja na temo izbranih živil)

Slika 1: Pogled na skupni del

Slika 2: Kviz (vir: obe osebni arhiv)

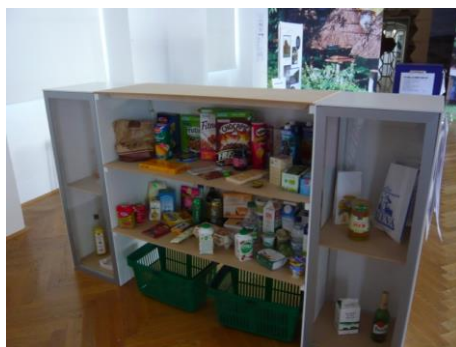
Sodelujoči iz različnih evropskih muzejev so za postajo B prispevali različne vrste pregovorov o izbranem živilu in podatke, koliko časa posvetimo kuhanju, uživanju hrane in pranju posode in nepričakovane fotografije hrane, ki se navezujejo med, mleko, krompir, pšenico, kruh, olivno olje, svinjino, pivo ali ribe. Želeli smo prikazati, kako hrana vpliva na jezik in način razmišljanja ter kako zanjo porabimo vse manj časa in denarja.

Postaja C izpostavlja ekološko angažiranost, saj obiskovalcu ponudi pet nasvetov za okolju prijazno potrošnjo hrane. Z zgodbo o ribah iz oceanov pa izpostavi sledeča vprašanja, ki se nam porajajo: je izkoriščanje ribjih staležev trajnostno naravnano, je bila riba ujeta v okviru zakonsko določene kvote, ali način ribolova poškoduje morsko dno in je povezan z velikim pustošenjem, ki je posledica neželenega ulova, ali hrana za gojene ribe prihaja iz trajnostnega vira.

Slika 4: Postaja C

Slika 5: Postaja D

(vir: obe osebni arhiv)

Postajo D smo opremili s prazno embalažo različnih izdelkov, ki jih kupujemo in jih postavili na dve prazni polici (v vitrinah pri strani so bila živila ali embalaže živil, ki so jih poslali ostali muzeji partnerji projekta) z dodanimi nakupovalnimi košarami. Obiskovalci si lahko tako sami sestavijo košaro in ugotavljajo, kako smo pri nakupu izpostavljeni najrazličnejšim vplivom in da je pomembno, kaj piše na embalaži. Embalaža je velikokrat edina komunikacija med proizvajalcem in potrošnikom. Postaji E smo poleg krožnikov dodali tudi pribor, da se skupine lažje seznanijo s pravilno uporabo za mizo. Na tej postaji se vrtijo različne fotografije prehranjevalnih situacij najstnikov iz devetih držav. Kaj jemo ter kako in kje hrani pripravljamo in uživamo, se s časom spreminja in je v veliki meri odvisno od načina življenja in posameznikovega družbenega položaja. Pri postaji F smo vitrino opremili s tipičnim slovenskim pogrinjkom in kuharicami iz petdesetih let ter danes. Prikazuje, kako sodobni Evropejec postaja vse bolj potrošnik in vse manj proizvajalec.

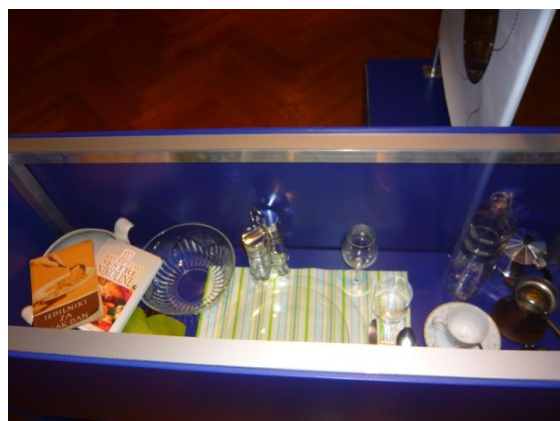
Slika 5: Postaja D

Slika 6: Postaja E (vir: obe osebni arhiv)

Slika 7 in 8: Postaja F (vir: osebni arhiv)

4. SAMOSTOJNI DEL RAZSTAVE »NAJ MEDI«

»Slovenija se v čebelarstvu po načinu čebelarjenja razlikuje od drugih držav. Ne le da imajo čebelarji svoje čebele radi, kot domače živali, ampak jim že od nekdaj postavljajo barvite hiške, ki so okras domačij in vasi ter pritegnejo pozornost obiskovalcev.« (v Oddih, 2010: 38) V Tehniškem muzeju se je vodja projekta odločila za med, kot eno izmed pomembnih slovenskih živil, ki je produkt kranjske čebele z močno tradicionalno konotacijo. Razstava je razdeljena na štiri sklope in nosi ime po čebelarstvu pozdravu.

Prvi del opisuje kranjsko čebelo s pregledno osebno izkaznico, legendo, kako so prišle čebele na Kranjsko in nekaj pregovorov ter ugank. Predstavljena je pomembnost čebelarstva in tipi panjev.

Drugi del predstavlja pomen čebel in njihovo varstvo. Čebele so pomembne opraševalke in pomagajo pri ohranjanju naravnega ravnovesja. Čebele ogroža pršica varoja, virusi, suša, vnos tujih ras in ekotipov najbolj pa so odmevne zastrupitve čebel po škropljenju s kemičnimi sredstvi. Prve pobude za varstvo so bile dane že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja. Čebelarstva zveza Slovenije pa je 2010 sprožila kampanjo Ohranimo čebele.

V tretjem delu je med predstavljen kot sladilo, hranilo in živilo. Predstavljena je mana, sestava medu, kako se določa kakovost medu, vrste medu, cvetni prah, vosek (glej sliko 9).

Slika 9 in 10: Izdelki iz medu in naprave za pridobivanje medu

Slika 11: Motivacijski kotichek za otroke in izdelki iz medenega testa (vir: osebni arhiv)

Zaključni del predstavi okus po medu: lect, dražgoške in loške kruhke, medico, medenjake (glej sliko 11). V zadnjih letih znova pridobiva na veljavi in igra pomembnejšo vlogo v prehrani.

Slika 12 in 13: Med v slovenski kuhinji in možnost zapisa lastnega recepta (vir: osebni arhiv)

Celoten del slovenske postavitve je narejen iz šestkotnih struktur, kamor so postavljeni eksponati. Takoj na začetku je simuliran prikaz puščave v primeru izumrtja čebel. Da bi bila razstava čimbolj interaktivna, je eden izmed zaposlenih, ki se ukvarja s čebelarstvom dal na posodo pravo čebeljo družino, da lahko obiskovalci pokukajo v njihovo domovanje. Otroci se lahko napravijo v zaščitno obleko, zainteresirani obiskovalci lahko popestrijo ogled z avdio pripomočki, otroci lahko narišejo svoj lect ali pobarvajo panjsko končnico, rešijo križanko (glej sliko 11). S prispevkom 10 centov pa si obiskovalci lahko vzamejo različne recepte z medom ali napišejo svoj recept, ki vključuje med (glej sliko 12 in 13).

Slika 14: Na levi strani predstavitev čebelje družine (vir: osebni arhiv)

Slika 15: Brez čebel ne bi bilo opravevanja

Slika 16: Tipi panjev, otroške panjske končnice (vir: obe osebni arhiv)

5. PEDAGOŠKI PROGRAM OB RAZSTAVI

S programi za šolske skupine smo v muzeju pričeli že leta 1997. Od takrat se je program le še širil in nadgrajeval. Za občasne razstave, ki jih imamo skoraj vsako leto, ravnotako pripravimo dodatne aktivnosti po triadah za osnovne šole in program za srednje šole. Po triadah smo ob tej priliki pripravili:

1. Triada

PEKA KRUHA-otroci spoznajo osnovne sestavine kruha, pripomočke za peko, zamesijo krušno testo in tako razvijajo ročne spretnosti ter se seznanijo z zaporedjem postopka peke kruha, ki je do danes ostal skorajda enak.

USTVARJANJE IZ VOSKA- otroci naredijo svečo iz satnic in iz čebeljega voska oblikujejo čebelo. Na delavnici spoznajo življenje čebel in se seznanijo s svečarsko obrtjo.

2. Triada

PANJSKE KONČNICE-šolarji se naučijo tehnike prenosa motiva in spoznavajo ljudsko krasilno umetnost ter zakaj so bile pobarvane.

EKO KVIZ-kviz o materialih in razvrščanju odpadkov. Tekom kviza se šolarji seznanijo z osnovami ekologije.

ČEBELJI KVIZ- učenci na zabaven način spoznajo življenje čebel. 30 min, 0,50 eur

3. Triada+SŠ

DRAŽGOŠKI KRUHKI-šolarji in dijaki ročno oblikujejo medeno testo. Poleg ročnih spretnosti spoznajo staro obrt medicinarstvo in koristnost medu.

ČEBELJA SOBA- šolarji spoznajo ustroj satovja in iz papirja izrežejo ter zlepijo eno celico. Učenci se seznanijo z geometrijskimi telesi in bioniko.

EKO KVIZ-kviz o materialih s katerimi se vsakodnevno srečujemo in razvrščanju odpadkov. S pomočjo kviza učenci spoznajo osnove ekologije in vpliv potrošnje na okolje.

TEMATSKO VODENJE

Šolarji in dijaki se ustavljajo na posamičnih postajah (8), kjer spoznajo projekt pri katerem sodeluje devet evropskih držav in se pogovarjajo o vseprisotnosti hrane, produkcijski verigi, potrošnji, potrošnikovi moči odločanja, kaj in kako jemo in kako koristne so čebele ter njihov proizvod – med.

6. razred in 3. triada- poudarek na potrošnji, varovanju okolja, posamičnih živilih, ki so predstavljena na razstavi, osnovah čebelarstva in biologiji čebel.

SŠ - poudarek na družbenih in zgodovinskih vidikih prehranjevanja, bioloških osnovah zdravega življenja, razvojem čebelarstva in apiterapije na Slovenskem, pomembnosti čebel v ekosistemu do uporabe rešitev v naravi za področje tehnike tj. bionike.

Šolarji in dijaki so imeli možnost sodelovanja s pošiljanjem fotografij prehranjevalnih situacij ali hrane in receptov priljubljenih jedi. Fotografije in recepte smo uporabili na razstavi, tako da so lahko učenci imeli možnost neposrednega sodelovanja in videli prehranjevalne podobnosti ter razlike med devetimi sodelujočimi državami.

V aprilu 2011 smo pripravili tudi natečaj za osnovnošolce »Naj zdravi obrok« in natečaj na temo zdrave prehrane. Recepte z vključenim medom in fotografije so pošiljale

posamezne šole s šolskih ur gospodinjstva. Poleg praktičnih nagrad, ki so jih dobili vsi sodelujoči, je bila prva nagrada kuharska šola s priznanim kuharjem.

Želeli smo pripraviti tudi natečaj za srednješolce za »Naj strip«, ki pa je bil zaradi preveč obveznosti znanega karikaturista na žalost odpovedan. Ideja je bila dobra, saj naj bi karikaturist pripravil neke osnovne karakterje oz. figure, ki bi jih dijaki poljubno kombinirali in ustvarili strip na temo prehrane.

5.1. Obisk delavnic

SKUPINA NA DELAVNICI	DELAVNICA	ŠTEVILO
ŠC KRŠKO 2.l.	čebelja soba	41
ŠC KRŠKO 2.l.	dražgoški kruhki	41
OŠ KOSEZE 1.r.	oblikovanje sveče iz satnic	74
VRTEC CICIBAN	oblikovanje sveče iz satnic	38
VRTEC HORJUL 3.-6. let	oblikovanje sveče iz satnic	63
OŠ LJUDSKI VRT PTUJ 6.r.	panjske končnice	80
ŠOLA SLOV. JEZIKA 13.-17.let (12.7.)	dražgoški kruhki	46
ŠOLA SLOV. JEZIKA 13.-17.let	panjske končnice	22
OŠ KAŠELJ 3.r.	eko kviz	38
OŠ OSKAR KOVAČIČ 7.r.	eko kviz	78
III. GIMN. MB	eko kviz	87
OŠ NOVE JARŠE 5.r.	eko kviz	51
OŠ PREDDVOR 7.r.	eko kviz	42
OŠ F.ROZMAN STANE 7.r.	eko kviz	33
OŠ IVANA TAVČARJA 5.r.	eko kviz	57
OŠ KOMENDA MOSTE 5.r.	eko kviz	55
OŠ TRZIN 6.r.	oblikovanje krušnega testa	34
OŠ LITIJA 4.r.	oblikovanje krušnega testa	34
BIP JEZIKOVNA ŠOLA 4.-8.let	oblikovanje krušnega testa	40
OŠ POLHOV GRADEC 2.r.	oblikovanje krušnega testa	36
OŠ MIŠKO KRANJEC 5.r.	oblikovanje krušnega testa	44
OŠ HUDINJA 6.r.	oblikovanje krušnega testa	61
OŠ SP. IDRIJA 2.r.	oblikovanje krušnega testa	14
OŠ I. KOROŠČA 4.r.	oblikovanje krušnega testa	27

BRITANSKA ŠOLA predšolski 5.- 6.let	oblikovanje krušnega testa	20
--	----------------------------	----

1156

Tabela 1: Obisk šolskih skupin na tematskih delavnicah

Iz tabele 1 je razvidno, do so se eko kviza udeleževali starostno najbolj raznoliki razredi. Eko kviz in oblikovanje krušnega testa sta delavnici, ki smo ju ponudili v prilagojeni obliki za občasno razstavo, drugače pa smo ju izvajali že prej. Nove delavnice oblikovanja sveče iz satnic se je po programu udeležilo kar nekaj vrtčevskih skupin in osnovnošolcev prve triade. Na oblikovanje dražgoških kruhkov in izdelave čebelje sobe, kjer je bistvo razlaga geometrijskih teles, pa se ju je udeležila srednješolska populacija. Nenazadnje so šestkotne strukture satja uporabljene tudi v bioniki, saj s svojo obliko omogočajo izjemno trdnost.

SKUPINA NA TEMATSKEM VODENJU	ŠTEVILO
OŠ TRZIN 6.r.	34 +3
ŠC KRŠKO 2.I.	41+3
OŠ MIREN 5.r.	44+5
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ZA GOST. IN T. štud.	44

Tabela 2: Obisk šol na tematskem vodenju

Tematskega vodenja se je udeležilo le nekaj zainteresiranih skupin, ker se skupine še vedno najraje odločajo za splošno vodenje po muzeju, kjer vidijo najbolj reprezentativne zbirke in se med drugim sprehodijo tudi skozi prostor za občasne razstave, ki je prehodan. Temu je verjetno botrovalo tudi dodatno doplačilo za tematsko vodenje in specifična tema. Kljub temu smo zadovoljni, saj se je vodenja udeležila skupina študentov gostinske smeri.

NATEČAJ NAJ OBROK (feb.-maj)	
OŠ FRANA METELKA ŠKOCJAN	19+1
OŠ NOTRANJSKI ODRED CERKNICA	19+1
OŠ ŠMARTNO V TUHINJU	14+1
OŠ ČRNA	8+1
OŠ VODICE (prijavili in nič poslali)	
OŠ LIVADA (ni poslala št. učencev)	?+1

OŠ VODMAT	10+1
OŠ NARODNEGA HEROJA RAJKA HRASTNIK	4+1
OŠ SREČKA KOSOVELA SEŽANA	13+1

Tabela 3: Udeležba šol na natečaju

Zgornja tabela št. 3 prikazuje prijavljene šole za natečaj. Glede na kratek rok za prijave, je bil odziv soliden. Vabilo za natečaj smo posebej poslali po dvema šolama posamezne regije, saj smo želeli dobiti tipične jedi, ki jih pripravljajo z medom. Odzvali so se razredi, ki so imeli izbirni predmet Sodobni načini prehrane, torej učenci 7.,8. in 9. razredov. Pričakovali smo prijave 6. razredov, slušateljev obveznega predmeta Gospodinjstvo. Skupina, ki si je prislužila nagrado je poslala tudi video material (glej sliko 17).

Slika 17: Video posnetek, ki ga je poslala zmagovalna šola za natečaj (vir: osebni arhiv)

Potrebno je poudariti, da so tukaj vključene zgolj skupine, ki so se udeležile dodatne ponudbe od marca do junija 2011.

6. ZAKLJUČEK

Sodelovanje pri pripravi skupnega dela razstave je bilo zanimivo, saj smo si z ostalimi kustosi pedagogi držav partneric projekta pri pripravi izmenjali izkušnje glede obiska mlajše populacije. Seveda smo ugotovili, da je obnašanje najstnikov in njihov odnos do hrane podoben. K razstavi smo želeli pritegniti bolj najstnike, ki ne obiskujejo več tako pogosto muzejev v okviru dni dejavnosti, s starši pa sploh ne. Razstavo smo se trudili narediti čimbolj interaktivno, upoštevajoč preproste materiale in minimalistične postavitve skupnega dela razstave.

S posamičnimi postajami, ki so pripotovale v dveh velikih zabojih, smo želeli osvetliti predvsem podobnosti in tudi razlike, ki se tičejo hrane, prehranjevalnih navad,

proizvodnje in potrošnje. Pri postaji B lahko obiskovalci preberejo pregovore, ki se ne razlikujejo dosti. Prav tako porabimo manj prihodka za hrano, kot nekoč. Čisto mogoče pa se bo z letošnjo jesenjo situacija spremenila, saj bomo z nižanjem plač in višanjem cen, ponovno namenjali več prihodkov za hrano. S postajo C smo želeli izpostaviti, da naša izbira hrane vpliva na: razvojne možnosti v drugi delih sveta, kakovost življenja prihodnjih generacij, dobrobit drugih živih bitij, preživetje in moč različnih živalskih in rastlinskih vrst ter ekosistemov. To smo še posebej poudarili z zgodbo rib iz oceanov, ki je nemalokrat vir konfliktnih nasvetov; ali jih jesti in biti zdrav, hkrati pa tvegati zastrupitev. Postaja D ozavešča o pomembnosti označb na embalaži in da v resnici nismo samostojni pri odločanju o izbiri hrane. Predstavljeni so potrošniki iz devetih sodelujočih držav in njihov pogled na zdravo, lokalno in globalno. Ponovno obiskovalci lahko razberejo podobnosti. Postaja E izpostavi da, kaj jemo, kako in kje jo pripravljamo ter uživamo, je odvisno od načina življenja in družbenega položaja. Postaja F, kot zadnja zaključni, da ne prihaja zgolj hrana iz vsega sveta, temveč tudi delovna sila, da stare trende nadomeščajo novi: zdravje, varstvo okolja, poštena trgovina, proizvodnja majhnega obsega, sezonska hrana.

Slovenski del razstave Naj medi je bolj dodelan v smislu postavitve in spremljajočega programa delavnic ter ekološke note pomena varstva čebel. »Čeprav so čebele relativno majhna živalska skupina, kažejo velik vpliv na biotop« (Tautz, 2008: 53). Čebelarstvo pa ima v Sloveniji dolgo tradicijo, s pomembno socialno in kulturno funkcijo. Na razstavi smo izpostavili med, ki je poleg matičnega mlečka, voska in propolisa, najpomembnejši čebelji produkt; najcenejše sladilo pred pojavom industrijsko pridelanega sladkorja (glej Nečemer, Kump, Ogrinc v Delo, 2010: 25).

»Na kaj pomislite ob besedi čebela? Pridna, delavna, koristna živalca...Malo je ljudi, ki bi najprej pomislili na boleč pik čebele...« (v Oddih, 2010: 38)

Zadovoljni smo z obiskom osnovnošolskih skupin in udeležbo na delavnicah. Odziv na vabilo po pošiljanju slikovnega materiala prehranjevalnih situacij (obnašanja za mizo) ni bil zadovoljiv, glede na množično uporabo IKT. Tu gre verjetno tudi za zadržke, glede pojavljanja mladostnikov na fotografijah. Švedski so želeli medsebojno izmenjavo mnenj o hrani tudi s strani učiteljev preko spleta. K tovrstni izmenjavi informacij smo pritegnili učitelje gospodinjstva iz Gimnazije Nova Gorica, a se debata na forumu in preko Skype-a ni razvila, saj razen švedskih učiteljev, nobeden od ostalih držav partneric ni bil aktiven.

K sodelovanju smo želeli privabiti tudi gostinske šole (predvsem Srednjo šolo za gostinstvo in turizem iz Ljubljane), ki bi na otvoritvi razstave in nedeljskih muzejskih aktivnostih lahko imele različne kuharske prikaze, a se ni izšlo, ker so šole že leto dni vnaprej vpete v projekte. Ob nedeljah namreč v muzeju pripravljamo različne tematske nedelje za naključne obiskovalce.

Menimo, da je izbrana tema odlična iztočnica za razmišljanje o hrani kot pomembni »enoti« vpliva na družbo. Muzej tako nudi odlično dopolnitev v obliki npr. dni dejavnosti, ne podaljšek, kurikuluma, saj lahko z izbrano temo spodbudi razmišljanje o tovrstni problematiki-samoumevni hrani, ki je vključno z embalažo lahko sredstvo manipulacij.

»Na vprašanje, kakšna je vloga oblikovanja pri embalaži, je odgovor preprost – pridobiti pozornost uporabnika in ga spodbuditi k nakupu. Pa je to v dobi poplave različnih blagovnih znamk in izdelkov še vedno dovolj« (Pivk v Dnevnik, 2011: 23)? Embalaža z bistvenimi informacijami o izdelku je pomembna za varnost, pristnost in sledljivost živila, kar si še posebej prizadeva Evropska unija s skupnimi označbami in simboli, ki so posebej izpostavljeni na razstavi. Muzej ni samo posrednik dediščine, temveč aktiven soudeleženec sodobne družbe, če le izpostavi aktualne teme v povezavi s preteklostjo. Razstava je koncipirana za skupinski in individualni ogled.

Želimo si, da bi v prvem delu razstave ljudje spoznali pomembnost hrane nasploh, v drugem delu pa krhkost naravnega ravnovesja in pomen čebel kot oprasovalk, graditeljic in proizvajalk. V današnjem času je v medijih pogostokrat izpostavljena problematika pomora čebel zaradi uporabe določenih pesticidov. Pridelavo medu in njegovo kakovost v Sloveniji ureja pravilnik, ki je usklajen z evropsko zakonodajo. Glede na teste kontrole kakovosti in avtentičnosti je slovenski med pristen, brez dodatkov umetno proizvedenih sestavin. Tako, ozirajoč se na izsledke z IJS, Slovenci »uživamo zdrav in sonaravno pridelan med, ki ga lahko označimo kot varno živilo, ki je pristno in sledljivo« (Nečemer, Kump in Ogrinc v Delo, 2010: 25).

Muzeji in galerije smo nekaj več in drugega - posredniki dediščine in nadgradnja, ki daje misliti, ustvarjati, čuditi se in uživati v njej. Mladim lahko pokažemo, kako razviti svoje večine s pomočjo zanimanja, za uspevanje v družbi in življenju nasploh

7. LITERATURA

- Nečemer, Marijan, Peter Kump in Nives Ogrinc (2010): Slovenci uživamo zdrav in sonaravno pridelan med. *Delo*, 24.6.: 25.
- ODDIH, Letnik II, št.2, junij 2010, str.38, Kaj je čebelarstvo?
- Pivk, Katarina (2011): Prevelika količina informacij oslabi učinkovitost embalaže. *Dnevnik*, 5.5.:23.
- Tautz, Jürgen (2010, 2008): Čudežni svet čebel: Biologija superorganizma. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- Uradna spletna stran projekta A Taste of Europe, <http://www.atasteofeurope.eu/exhibition/exhibition.htm> (28.8.2012).

EU project: Taste of Europe

Ana Katarina Ziherl

Technical museum of Slovenia

ABSTRACT

In 2009 Technical museum of Slovenia was successful in participating in EU project A Taste of Europe. Project leader was Swedish Museum of Work. The main topic was food. Each of the partners (9) presented dish or food specific of their region whether it had a symbolic meaning, or it was certain regional knowledge involved.

Technical museum of Slovenia chose honey. Slovenian part of the exhibition was divided into four parts (first part presented carniolan bee and its characteristics, second part presented importance of bees and how we take care of them, third part presented honey as a very important sweetener and nutrient, fourth part showcased »taste of honey« i.e. products made of honey: »dražgoški kruhki, lectova srca«).

PPT will describe and show pedagogical workshops we held for schools. Actually some of the programs have been in operation up to this day. We offered a variety of programs adapted for a certain age.

API vrtec: apiterapevtski pristop v vrtcu

Ina Stojanović

Vrtec Otona Župančiča Ljubljana, Slovenija

POVZETEK

Program API vrtec je v veliko pomoč pri vzgoji otrok pri doseganju različnih ciljev otrokovega razvoja, tj. kurikularnih ciljev. S segmentom v okviru pedagoškega programa API vrtec spodbujamo razvoj psihosocialnih veščin – beležimo večjo motivacijo otrok pri različnih dejavnostih. Apiterapevtski pristop v programu pozitivno vpliva na razvoj domišljije, medosebnih odnosov ter krepitev socialnih veščin in doseganje večje empatije v skupini. Seveda pa uporaba strokovne apiterapije učinkovito podpira razvoj sensorike pri najmlajših. Z uvajanjem api kulture v vrtec otroci lažje spoznavajo druge kulture, civilizacije, skrbijo za socialno pravičnost in strpnost med ljudmi.

Ob spoznavanju čebelarstva in biotske raznovrstnosti smo se seznanili s čebelami in malimi žuželkami, naravo in njeno pestrostjo. Naučili smo se, da moramo za naravo okoli sebe skrbeti že od malih nog, saj bomo le kot družba dobro delovali kot celota.

Api pedagogika, ki vključuje čebele in male žuželke, je lahko v veliko pomoč pri vzgoji otrok za doseganje kurikularnih ciljev v vrtcu. Vse to lahko pripomore k večji motivaciji otroka pri različnih dejavnostih, izboljša komunikacijo, vpliva na odnose in pripomore k večji empatiji v skupini. Program API vrtec je lahko dober pripomoček pri reševanju

najrazličnejših otroških stisk in težav ter reševanju konfliktov. Čebele, čebelji pridelki in majhne žuželke imajo lahko čarobno moč, ki pritegne otroke, jih omreži in popelje v svet domišljije. Otrok se s pomočjo api pedagogike lažje izraža, je bolj sproščen ter lažje dojema in sprejema svet okoli sebe.

Ključne besede: apiterapija, čebela, predšolski otrok, vrtec.

API kindergarten: The apitherapy approach in kindergarten

Ina Stojanović

Oton Župančič Kindergarten Ljubljana, Slovenia

ABSTRACT

API kindergarten program is very helpful in raising children in achieving various goals of children's development, i.e. curricular objectives. With apitherapy segment within the pedagogical API kindergarten program, we encourage the development of psychosocial skills - we record higher motivation of children in various activities. The apitherapeutic approach in the program has positive effects on the development of imagination, interpersonal relationships and the strengthening of social skills, and achieving greater empathy in the group. Of course, the use of professional apitherapy effectively supports the sensory development in the youngest. By introducing api culture in kindergarten, children find it easier to get to know other cultures, and civilizations, and care for social justice and tolerance among people.

While learning about beekeeping and biodiversity, we got acquainted with bees and small insects, nature, and its diversity. We have learned that we have to take care of the nature around us from an early age, because only as a society will we function well as a whole.

Api pedagogy, which includes bees and small insects, can be of great help in raising children to achieve curricular goals in kindergarten. All this can help increase the child's motivation in various activities, improve communication, influence relationships, and help to achieve greater empathy in the group. The API kindergarten program can be a good tool for solving various children's troubles and problems and resolving conflicts. Bees, bee products, and small insects can have magical powers that attract children, network with them, and take them into a world of imagination. With the help of Api pedagogy, the child expresses himself more easily, is more relaxed, and more easily perceives and accepts the world around him.

Keywords: apitherapy, bee, preschool child, kindergarten.

Kaj nas uči čebela

Urša Mak

Vrtec Miškolin, Slovenija

IZVLEČEK

Vse premalo se zavedamo pomena čebele. Zato je potrebno čim prej ozaveščati otroke o njihovem pomenu za človeštvo. Otroci si stvari lažje zapomnijo, ko so v dejavnost vključena vsa čutila. Bolj ko je spodbudno in pestro okolje v katerem otrok odrašča, tem bolj se razvijajo možgani. Čebele so nam lahko lep vzor za spoznavanje medosebnih odnosov, skrbi za okolje, seznanjanje z naravo in živimi bitji v njej. Vse to nam omogoča projekt API vrtec s svojimi segmenti. Segment apiterapije pa nam omogoča, da otrokom na zanimiv in atraktiven način približamo čebelje produkte in ozavestimo njihov pomen.

1. Uvod

Že v 19. stoletju so kranjski čebeli pripisali same dobre lastnosti: mirnost, pridnost, krotkost, zgodnja in pogosta rojivost ter donosnost. Njihova značilnost pa je pepelnato siva obarvanost.¹ (Šalehar, 2011)

Otroci si lažje zapomnijo, če je v dejavnost vključenih čim več čutil, torej poti v spomin vodijo preko gledanja, poslušanja, tipanja, okušanja in vonjanja. Bolj ko je pestro, raznoliko in spodbudno okolje v katerem otrok odrašča, tem bolj se razvijejo možgani. Toliko lažje bo otrok pozneje računal, slikal ali igral klavir.² (Kolb in Miltner, 2005)

Znanje se posebno dobro usidra v spomin, kadar se obenem aktivirata obe obli: kdor poveže abstraktno, kot so številke ali črke (leva polobla), s konkretnim, na primer s slikami (desna polobla), si bo lažje zapomnil abstraktno.³ (ibid.)

Življenje čebel je zelo lep vzgled za vzgojo otrok na vseh področjih. Tako se lahko z opazovanjem samega panja in čebelje družine otroci seznanjajo, opazujejo in primerjajo življenje čebele s svojim življenjem v domu in vrtcu. Z opazovanjem čebel na prostem in v panju otroci razvijajo socializacijo in individualizacijo.

Pri socializaciji otroci usvajajo družbene vrednote, norme, pravila, pričakovanja. Čebele, s svojo hierarhijo in natančno določenim delom v panju, so zelo dober primer osvajanja vrednot in pravil. Otroci lahko z opazovanjem panja v živo ali z interaktivnim panjem spoznavajo, kako si čebele razdelijo delo, kako se sporazumevajo, kakšna pravila imajo ... Ob opazovanju vsega tega se otroci s pomočjo vzgojitelja lahko poistovetijo s čebelo in tako na aktiven način spoznavajo abstraktne pojme, kot so: vrednote, družina, prijateljstvo, zdravje, odgovornost...

Z opazovanjem čebele v naravi spodbujamo proces individualizacije, to je proces, v katerem se razvija posameznikova osebnost, njegove temeljne in posebne – enkratne značilnosti, interesi, volja, čustva, miselnost, značaj in temperament, sposobnosti ter njegovo znanje in spretnosti.⁴ (Musek, 1997) V naravi lahko posameznik razvija vse zgoraj naštetih lastnosti. Tako s pravim pristopom ob pogovoru s strokovno delavko izgubi strah

pred čebelo, nauči se pravilnega ravnanja in obnašanja ob čebelnjaku in umiku od čebel, seznanjeni se s pravili lepega vedenja, pridobiva nove informacije o življenju na splošno, ki jih kasneje uporabi v vsakdanjem življenju.

2. Segment biotske raznovrstnosti v programu API vrtec

Biotska raznovrstnost (biodiverziteteta, biotska pestrost, raznolikost) je raznolikost živih bitij. Vključuje vse rastline, živali in druge organizme. Vsi organizmi so med seboj tesno povezani in se med seboj dopolnjujejo, sami pa ne bi mogli preživeti. Tudi ljudje smo, kot del narave, močno odvisni od biotske raznovrstnosti, zato je pomembno, da se njenega pomena zavedajo že otroci.⁵ (Pibernik et al., 2021)

Biotska raznovrstnost nam zagotavlja številne dobrine, ki se jih največkrat ne zavedamo: hrano, čisto vodo in kisik. Najbolje jo varujemo z ohranjanjem življenjskega prostora organizmov. Okolja ne spreminjamo po nepotrebnem. Otroke učimo z vzgledom tako, da smo prijazni do živali, ne uničujemo rastlin in gob ter v naravi ne puščamo odpadkov. Hišnih ljubljencev v naravo ne puščamo nenadzorovano.⁶ (ibid.)

»Otroci začnejo odkrivati, doživljati in spoznavati okolje hkrati z razvojem lastnih miselnih sposobnosti in osebnostnim razvojem. Dejavnosti v okolju in na okolje vodijo k oblikovanju miselnih operacij, pa tudi k oblikovanju temeljnih pojmov, kot so pojem živega, k spoznavanju odnosov med predmeti in odnosov med bitji ter okoljem, v katerem živijo. Tako je spoznavanje okolja hkrati cilj in proces, postopoma se oblikujejo pojmi in razvije domišljija.«⁷ (Karnel et al., 2001:159)

S sprehodi po bližnjem gozdičku, travniku in z opazovanjem življenja na vrtčevskem igrišču, z razvrščanjem cvetlic (travniških) po barvi, s prirejanjem predmetov in živali iz narave po velikosti, s štetjem predmetov in živali, z merjenjem čebelnjaka s koraki, palicami in metrom, s postavljanjem hipotez – ali se bo kamen potopil ali bo plaval, z izvajanjem eksperimentov z medom – med kot sredstvo za balzamiranje, razvijamo otroške spretnosti in sposobnosti, kako uporabiti izkušnje, kako ravnati s podatki, kako sklepati in razlagati. S postavitvijo žuželčnika in sajenjem medovitih zelišč na igrišču vrtca so otroci pridobili možnost opazovanja še drugih opravevalcev. S tem so razvijali spoštljiv odnos do narave, bogatili besedni zaklad, spoznavali, da se živa bitja med seboj sporazumevajo, odkrivali, da živa bitja iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj dajejo.⁸ (Kurikulum, 1999)

Ker je bila lanska pomlad zelo mrzla, saj je bila velika pozeba, smo se odločili, da bomo na igrišču vrtca posadili čebelam prijazna zelišča in jim s tem malo olajšali pot do hrane. Tako smo v okviru programa API vrtec skupaj z otroki pozno spomladi posadili medovita zelišča – borogo, rožmarin, koriander, timijan, baziliko, sivko, mačjo meto, žajbelj, meliso in šetraj. Otroci so skupaj s strokovnima delavkama skrbeli za zelišča, jih zalivali in opazovali, kdo vse jih je obiskal. Spoznavali so, kaj rastlina potrebuje za rast, njihov pomen za človeka in kje lahko zelišča uporabijo. Vključili smo tudi starše, saj so imeli otroci za nalogo prinesiti recept z zelišči. Tako smo po receptu pripravili medeni napitek, rožmarinove palčke, skutin zeliščni namaz, zeliščni pire krompir. Iz vseh receptov smo izdelali knjižico Medvedje-čebelji zeliščni recepti iz Miškolina. Vsako zelišče so otroci imeli možnost poskusiti, otipati in povonjati.

V poletnem času smo zelišča iz vrta izkoristili za pripravo Pehtinega zdravilnega napitka in jih posušili na zraku tako, da smo okrasili lopo na igrišču in jo spremenili v Pehtin dom, kjer smo se sladkali z zeliščnim čajem in medenjaki, ki jih je za nas spekla teta Pehta.

Tako smo otrokom na zanimiv način približali pomen zelišč in pomagali čebelarjem, da so lažje preživele leto.

3. Api pedagogika

Temelj programa API vrtec, ki se je pričel s pilotnim programom 2019/20 in je vključeval pet ljubljanskih vrtcev, je prepoznavanje čebeljega vedenja, ozaveščanje osebne odgovornosti, skrb zase in skupna varnost. Prav varnost je na prvem mestu; otroke je potrebno naučiti primerne obnašanja v bližini čebel. Enako pomembno pa je tudi, da razumejo pomembnost sobivanja z naravo. Pri tem pa je pomembna empatija, prepoznavanje razlik in podobnost med človekom in čebelo. S tem že najmlajši otroci ozaveščajo človekov vpliv na okolje in na možnost odločitve, kakšen ta vpliv bo.⁹ (Ilič, 2020)

Program spodbuja otroke k miselni aktivnosti ter jih načrtno in sistematično navaja na aktivno učenje. Otroci sodelujejo v iskanju, odkrivanju, oblikovanju, sprejemanju in usvajanju znanja in s tem razvijajo sposobnosti in osebne lastnosti.¹⁰ (ibid.)

4. Segment apiterapije v programu API vrtec

»Apiterapija obsega na tradicionalnih znanjih, izkušnjah posameznikov in kliničnih raziskavah temelječe preventivne in kurativne metode zdravljenja ljudi in živali s pomočjo zdravilnih učinkovin čebeljih pridelkov in čebel.«¹¹ (Register nesnovne kulturne dediščine, 2022).

»Današnja apiterapija temelji na izkušnjah ljudske medicine ter posameznikov in na kliničnih raziskavah, apiterapevti pa odkrivajo tudi nove možnosti zdravljenja s pomočjo čebel in njihovih pridelkov ter jih vključujejo v apiturizem.«¹² (Ilič, 2020)

Aerosolna apiterapija skrbi za kvaliteten zrak v igralnici. Podpira imunski sistem. Ustvarja ugodno čustveno-socialno klimo. Prispeva k zdravju in zdravemu načinu življenja in je priložnost za spontane in vodene igre. Prav tako pa omogoča opazovanje in zaznavanje s čutili ter spreminjanje materialov in njihovih lastnosti.¹³ (Ilič, 2020)

Pri načrtovanju uporabe aerosolne apiterapije je potrebno razločevati med fiziološkimi in pedagoškimi cilji. Tako je bil moj namen pri uvajanju apiterapije seznanjanje s čebeljimi produkti in zaznavanje s čutili. V ta namen smo povabili vodjo strokovne apiterapije v vrtcu Nino Ilič, ki nam je predstavila čebelje produkte in nas presenetila z interaktivnim panjem. Otroci so pri seznanjanju s čebeljimi produkti uporabili čutila, jih okušali, tipali, primerjali med seboj. Urili so se v zaznavanju okusov.

5. Evalvacija

Na začetku programa so otroci zelo malo vedeli o čebeli in njenem pomenu za človeka. V nadaljnjem času izvajanja programa pa se je njihovo znanje in zavedanje okrepilo.

Osvojili so pomen in zavedanje, da je čebela kljub svoji majhnosti prijazna, pridna in koristna živalca. S projektom API vrtec so otroci pridobili na vseh področjih razvoja.

6. Zaključek

Projekt API vrtec pokriva vsa kurikularna področja. Izvajamo ga lahko tako v igralnici kot na igrišču, travniku, v gozdu, na taborih ali sprehodih. Z raziskovanjem okolice spodbujamo razvoj otrokove domišljije, bogatimo njegov besedni zaklad, skrbimo za zdrav način življenja in naravo, učimo pravil lepega vedenja ...

»Otroci so kot vosek; obdržijo tako obliko, kot jih oblikujemo.«

7. Literatura in viri

- Kolb, K., Miltner, F. (2005). Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.
- Kroflič, R., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Vrlič, T., Krnel, D., Japelj Pavšič, Barbara (2001). Otrok v vrtcu – priročnik h kurikulu za otroke. Maribor: Obzorja.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
- Musek, J. (1997). Psihologija človeka in družbeno okolje. Ljubljana: EDUCY.
- prof. dr. Šalehar, A. (2011). Predgovor. V: Obstaja pa ena pridna in utrjena čebela, taka je kranjska/Gregori, J. (ur). Višnja Gora, Lukovica 2011: Regijska zveza Petra Pavla Glavarja, Ivančna Gorica, in Čebelarska zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu, Lukovica.
- Spletni viri
- Register nesnovne kulturne dediščine. Apiterapija | Nesnovna kulturna dediščina Slovenije (nesnovnadediscina.si) , 12. 3. 2022.
- Ilič, N. (november, 2020). API vrtec 2020, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja socialno podjetje.
- Pibernik, M., Koderman, B., dr. Bevk, D. (2020), Čudovita pestrost živega – Kako jo predstaviti otrokom v vrtcu. Ljubljana: Nacionalni inštitut za biologijo. webmail.arnes.si :: [Zgibanka_za_vrtce.pdf](#), 12. 3. 2022.
- Stojanović, I., Čebela in biodiverziteteta. (oktober, 2020). API vrtec 2020/2021, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja socialno podjetje.

What the bee teaches us

Urša Mak

Miškolin Kindergarten, Slovenia

ABSTRACT

We are all too unaware of the importance of the bee. Therefore, it is necessary to make children aware of their importance to humanity very early in their development. Children find it easier to remember things when all their senses are involved in the activity. The more stimulating and varied the environment in which a child grows up is, the more their brain develops. Bees can be a good example for us to get to know relationships, care for the environment, and get to know the nature and living beings in it. All that is possible by API kindergarten project with its segments. Apitherapy segment allows us to bring bee products closer to children in an interesting and attractive way and we raise awareness of their importance.

1. Introduction

Already in the 19th century, Carniolan bees were ascribed good qualities: calmness, diligence, docility, early and frequent swarming, and profitability. Their characteristic feature is an ashy gray coloration.¹ (Salehar, 2011)

Children remember more easily if as many senses as possible are involved in the activity, i.e. they lead the way to memory through looking, listening, touching, tasting, and smelling. The more colorful, diverse, and stimulating the environment in which a child grows up, the more the brain develops. It will be so much easier for the child to calculate, paint, or play the piano later.² (Kolb and Miltner, 2005)

Knowledge is especially well anchored in memory when both hemispheres are activated at the same time: whoever connects the abstract, such as numbers or letters (left hemisphere), with the concrete, for example with pictures (right hemisphere), will remember the abstract more easily.³ (ibid)

The life of bees is a very good example of raising children in all areas. Thus, by observing the hive itself and the bee family, children can familiarize themselves with, observe and compare the life of a bee with their own life at home and kindergarten. By observing bees outdoors and in the hive, children develop socialization and individualization.

During socialization, children adopt social values, norms, rules, and expectations. Bees, with their hierarchy and well-defined work in the hive, are a very good example of conquering values and rules. By observing the hive live, or with an interactive hive, children can learn how bees divide the work, how they communicate, and what rules they have... By observing all this, children can identify with the bee with the help of the educator and thus learn about abstract concepts in an active way, such as values, family, friendship, health, and responsibility ...

By observing bees in nature, we encourage the process of individualization, i.e. the process in which an individual's personality develops, his fundamental and special - unique characteristics, interests, will, emotions, mentality, character and temperament, abilities, knowledge, and skills.⁴ (Musek, 1997) In nature, an individual can develop all of the above-mentioned qualities. Thus, with the right approach, when talking to a professional worker, he loses his fear of bees, learns the correct handling and behavior around the apiary and withdrawing from bees, gets acquainted with the rules of good

behavior, acquires new information about life in general, which he later uses in everyday life.

2. Biodiversity segment in API kindergarten program

Biodiversity is the diversity of living things. It includes all plants, animals and other organisms. All organisms are closely related to each other and complement each other, but they could not survive on their own. Humans, as part of nature, are also heavily dependent on biodiversity, so it is important that children are aware of its importance.⁵ (Pibernik et al., 2021)

Biodiversity provides us with many goods that we are often unaware of: food, clean water, and oxygen. It is best protected by preserving the living space of organisms. We do not change the environment unnecessarily. We teach children by example to be kind to animals, not to destroy plants and mushrooms, and not to leave waste in nature. We do not leave pets unattended in nature.⁶ (ibid.)

"Children begin to discover, experience, and get to know the environment at the same time as they develop their own mental abilities and personality development. Activities in the environment and on the environment lead to the formation of mental operations, as well as to the formation of fundamental concepts, such as the concept of living, to learning about the relationships between objects and the relationships between creatures and the environment in which they live. Thus, getting to know the environment is both a goal and a process, concepts are gradually formed and imagination develops."⁷ (Karnel et al., 2001:159)

By walking through the nearby woods and meadows and by observing life on the kindergarten playground, sorting (meadow) flowers by color, by arranging objects and animals from nature according to size, counting objects and animals, by measuring with steps, sticks and a beehive meter, by making hypotheses - whether the stone will sink or float, by conducting honey experiments - honey as an embalming agent, we develop children's skills and abilities, how to use experience, how to deal with data, how to draw conclusions and interpret. By setting up an insectary and planting melliferous herbs on the playground of the kindergarten, the children gained the opportunity to observe other pollinators. With this, they developed a respectful attitude towards nature, enriched their vocabulary, learned that living things communicate with each other, and discovered that living things receive something from the environment and give something to the environment.⁸ (Kurikulum, 1999)

Since last spring was very cold, as there was a big frost, as part of the API kindergarten program, we decided to plant bee-friendly herbs on the playground of the kindergarten and thereby make their path to food a little easier. So, together with the children, we planted melliferous herbs in late spring - borage, rosemary, coriander, thyme, basil, lavender, catnip, sage, lemon balm, and yarrow. Together with professional workers, the children took care of the herbs, watered them, and observed who visited them. They learned what a plant needs to grow, its importance for humans, and where herbs can be used. We also included the parents, as the children had the task of bringing a recipe with herbs. Thus, according to the recipe, we prepared a honey drink, rosemary sticks, curd herb spread, and herbal mashed potatoes. From all the recipes, we made the booklet Bear-

bee herbal recipes from Miškolin kindergarten. The children had the opportunity to try, touch and smell each herb.

During the summer, we used the herbs from the garden to prepare Pehta's healing potion and dried herbs in the air by decorating the shed on the playground and turning it into Pehta's home, where we drank herbal tea and ate gingerbread baked for us by our aunt Pehta.

In this way, we brought the importance of herbs to the children in an interesting way and helped the bees to get through the year more easily.

3. Api pedagogy

The foundation of the API kindergarten program, which began with the 2019/20 pilot program and included five Ljubljana kindergartens, is recognition of bee behavior, awareness of personal responsibility, self-care, and common safety. It is safety that comes first; children need to be taught appropriate behavior around bees. It is equally important that they understand the importance of coexistence with nature. Empathy, recognizing the differences and similarities between humans and bees is important here. With this, even the youngest children become aware of the human impact on the environment and the possibility of deciding what this impact will be.⁹ (Ilič, 2020)

The program encourages children to engage in mental activity and introduces them to active learning in a planned and systematic manner. Children participate in the search, discovery, design, acceptance, and assimilation of knowledge and thereby develop abilities and personality traits.¹⁰ (ibid.)

4. Apitherapy segment in the API kindergarten program

"Apitherapy consists of preventive and curative methods of treating people and animals based on traditional knowledge, individual experiences, and clinical research using medicinal agents of bee products and bees."¹¹ (Register of Intangible Cultural Heritage, 2022)

"Today's apitherapy is based on the experiences of folk medicine and individuals and on clinical research, and apitherapists also discover new treatment options with the help of bees and their products and include them in apitourism."¹² (Ilič, 2020)

Aerosol apitherapy ensures quality air in the room. It supports the immune system. It creates a favorable emotional and social climate. It contributes to the health and a healthy lifestyle and is an opportunity for spontaneous and guided games. It also enables observation and perception with the senses, changing materials and their properties.¹³ (Ilič, 2020)

When planning the use of aerosol apitherapy, it is necessary to distinguish between physiological and pedagogical goals. Thus, my purpose in introducing apitherapy was to get acquainted with bee products and perceive with the senses. For this purpose, we invited the head of professional apitherapy in kindergartens Nina Ilič, who presented bee products and surprised us with an interactive beehive. When familiarizing themselves

with bee products, the children used their senses, tasted them, felt them, and compared them with each other. They trained themselves in the perception of tastes.

5. Evaluation

At the beginning of the API kindergarten program, the children knew very little about the bee and their importance to humans. During the further implementation of the program, their knowledge and awareness strengthened. They adopted the meaning and awareness that the bee, despite its small size, is a friendly, hardworking, and useful animal. With this project, the children gained in all areas of development.

6. Conclusion

The API kindergarten project covers all curricular areas. It can be performed both in the playroom and on the playground, meadow, in the forest, at camps or on walks. By exploring the surroundings, we encourage the development of the child's imagination, enrich his vocabulary, take care of a healthy lifestyle and nature, and teach the rules of good behavior...

»Children are like wax; they keep their shape as we shape them.«

7. Literature and sources

- Kolb, K., Miltner, F. (2005). Children learn easily. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.
- Kroflič, R., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Vrlič, T., Krnel, D., Japelj Pavšič, Barbara (2001). A child in kindergarten - a curriculum manual for children. Maribor: Horizons.
- Kindergarten Curriculum (1999). Ljubljana: Ministry of Education and Institute of Education of the Republic of Slovenia.
- Musek, J. (1997). Human psychology and the social environment. Ljubljana: EDUCY.
- prof. dr. Šalehar, A. (2011). Preface. Q: But there is one hardworking and hardy bee, that is the Kranjska bee/Gregori, J. (ed). Višnja Gora, Lukovica 2011: The regional association of Peter Pavle Glavar, Ivančna Gorica, and the Beekeeping Association of Slovenia, Public Advisory Service in Beekeeping, Lukovica.
- Online resources
- Register of Intangible Cultural Heritage. Apitherapy | Intangible cultural heritage of Slovenia (nesovnadiscina.si), 12 March 2022
- Internal Material
- Ilič, N. (November, 2020). API Kindergarten 2020, Institute for the Development of Empathy and Creativity Eneja social enterprise.
- Pibernik, M., Koderman, B., dr. Bevk, D. (2020), The wonderful variety of living things - How to present it to children in kindergarten. Ljubljana: National Institute of Biology. webmail.arnes.si :: Zgibanka_za_vrtce.pdf, March 12, 2022.

- Stojanović.I., The bee and biodiversity. (October, 2020). API Kindergarten 2020/2021, Institution for the Development of Empathy and Creativity Eneja social enterprise.

Vzgoja za trajnostni razvoj in Api pedagogika

Maja Grenko

Osnovna šola Frana Roša, Slovenija

POVZETEK

Osnovna šola Frana Roša že vrsto let sodeluje v Slovenski mreži zdravih šol, in sicer od leta 1998. V preteklosti smo sodelovali tudi v projektih Ekošola in Sobivanje. Pomembni cilji navedenih projektov so tudi celovita okoljska vzgoja in izobraževanje ter ozaveščanje učencev za trajnostni razvoj. Pri doseganju teh ciljev smo se vedno znova vračali k rdeči niti – to je api pedagogika.

V prispevku bom predstavila številne dejavnosti, ki smo jih izvajali z učenci na različnih ravneh. Temeljna podstat teh dejavnosti je bilo torej slovensko čebelarstvo, slovenski med, slovenska čebela. Ob izvajanju teh dejavnosti ni bil cilj le to, da učenci spoznajo to plemenito kmetijsko panogo, ampak morda celo še bolj to, da razvijajo številne druge veščine: učinkovito reševanje praktičnih problemov, kritično razmišljanje, razvijanje stališč in odnosov za trajnostni oziroma sonaravni razvoj, podjetniške veščine, retorične veščine, zmožnost sodelovanja v timskem delu, raziskovalni pristop, skrb za lastno zdravje in številne druge.

V več letih delovanja na tem področju smo z učenci z medvrstniškim pristopom ob tradicionalnem slovenskem zajtrku izvedli več delavnic o slovenskem medu in čebelarstvu. Skupaj z učenci smo ob 40-letnici uredili šolsko medovito učno pot. Večkrat smo izvedli akcije sajenja medovitih rastlin, izdelovali smo semenske bombice za obogatitev travnikov z medovitimi cvetlicami. Izdelana in uspešno predstavljena je bila raziskovalna naloga o apiterapiji. Na obisku pri čebelarju smo spoznavali, kaj je apiturizem in apiterapija. Ugotavljali smo, kaj so panjske končnice in jih tudi sami nekaj poslikali kot pomemben del slovenske etnološke dediščine.

Pogled nazaj nas navdaja s ponosom, ko se tudi še srednješolci vračajo in se vključujejo v delo z mlajšimi učenci ter kasneje študentje kot mentorji. Zagotovo pa se tu naša pot ne konča, saj se nam sproti porajajo nove ideje in izzivi.

Ključne besede: trajnostni razvoj, medovita učna pot, apiterapija, projektno delo, api pedagogika.

1. Uvod

Predstavila bom, kako poteka izobraževanje o trajnostnem razvoju in api pedagogiki na naši šoli. Posebej se bom posvetila aktivnostim, ki jih izvajam sam.

Osnovna šola Frana Roša leži na vrhu hriba v primestnem naselju Nova Vas v Celju, kar nam omogoča veliko zelenih površin in zelo malo prometa okoli šole. Naši učitelji, učenci in starši se tega zelo dobro zavedamo in to cenimo. Zato je tako logično, da je glavni poudarek naše šole na dejavnostih, ki pri dijakih razvijajo tako imenovano ekološko inteligenco.

1.1 Dejavnost in cilji

Osnovna šola Frana Roša je že vrsto let vključena v Slovensko mrežo zdravih šol, od leta 1998. V preteklosti smo sodelovali tudi v okoljskih projektih Ekošola in Sobivanje.

V nekaj letih delovanja na tem področju smo z dijaki izvedli več delavnic o slovenskem medu in čebelarstvu z vrstniškim pristopom in tudi s tradicionalnim slovenskim zajtrkom:

- Večkrat smo izvedli akcije sajenja medovitih rastlin
- Ustvarili smo rastlinske semenske bombe za obogatitev travnikov z medovitimi rastlinami
- Na obisku pri čebelarju smo izvedeli, kaj je apiturizem in apiterapija
- Spoznali smo, kaj so panjske končnice in jih nekatere tudi okrasili kot pomemben del slovenske etnološke dediščine.
- Izdelana in uspešno predstavljena je bila raziskovalna naloga o apiterapiji
- Ob 40-letnici šole smo uredili šolsko učno pot Medovita učna pot.

Večina dejavnosti, ki jih bom predstavila v nadaljevanju, je bila izvedena v okviru različnih projektov in obšolskih dejavnosti.

Osnova teh dejavnosti je bilo slovensko čebelarstvo, slovenski med in slovenska čebela. Pri izvajanju teh dejavnosti naš cilj ni bil le, da se dijaki seznanijo s to plemenito kmetijsko panogo, ampak da razvijejo še nekaj drugih veščin:

- učinkovito reševanje praktičnih problemov,
 - (razvijanje) kritičnega mišljenja,
 - razvojne točke in odnos do trajnostnega in sonaravnega razvoja,
 - podjetniške sposobnosti,
 - retorične in komunikacijske sposobnosti,
 - sposobnost sodelovanja v timskem delu,
 - raziskovalni pristop,
 - skrb za lastno zdravje posameznika,
- in mnoge druge.

1.2 Tradicionalni slovenski zajtrk

Pobudnik projekta Tradicionalni slovenski zajtrk je Čebelarstva zveza Slovenije. Tako kot na večini šol smo zajtrk na ta način prvič izvedli leta 2011 in od takrat naprej to izvajamo vsako leto. Poleg ponujenega zajtrka smo z dodatnimi vsebinami poskrbeli tudi za ozaveščanje o pomenu ne le zajtrka kot najpomembnejšega obroka dneva in lokalno pridelane hrane, temveč tudi o pomenu čebelarstva.

Slika 1: Tradicionalni slovenski zajtrk

1.3 Delavnica za nadarjene: sladko kot med

Na naši šoli že vrsto let izvajamo delavnice za nadarjene, ki jih izvajamo ob sobotah, zato smo jih poimenovali Sobotnice. Ena izmed prvih delavnic je bila posvečena čebelarstvu in medu. Poimenovali so jo Sladka kot med in je medpredmetna. Vključevala je številne predmete, kot so slovenščina, angleščina, naravoslovje, umetnost in praktične veščine priprave hrane.

Drugi učitelji so izvedli te delavnice:

- angleška delavnica, kjer so učenci na papirnate čebelje panje pisali zanimivosti o čebelah in medu,
- naravoslovno eksperimentalno delavnico, kjer so dijaki proučevali kemijske in fizikalne lastnosti medu,
- delavnica, kjer so učenci izdelovali panjske panoje s slovenskimi tradicionalnimi motivi in ob slikah zapisovali zgodbe.

Slika 2: Delavnica za nadarjene učence

1.4 Projekti ekošola, sobivanje, zdrava šola

Veliko slovenskih šol je tako kot naša šola del projektov, ki poudarjajo vrednote trajnostnega razvoja. Pod mentorstvom teh projektov smo izvedli neskončno množico različnih aktivnosti. Predstavila bom le tiste, ki poudarjajo čebelarstvo, na primer obeleževanje svetovnega dneva čebel, sajenje medovitih rastlin in ustvarjanje rastlinskih semenskih bomb.

Slika 3: Sajenje medovitih rastlin

V letu 2019 smo se vključili v projekt MLADIM SE DOGAJA v povezavi s Sobotnicami pod okriljem agencije SPIRIT. V tem projektu smo razvijali medpodjetniške ideje in ustvarjalnost študentov. Osnovno izhodišče je slovensko čebelarstvo, apiturizem in tudi v tem primeru apiterapija. Na terenski ekskurziji na čebelarški kmetiji Šolar smo se

seznanili z apiturizmom in apiterapijo kot primeroma podjetniške ideje. V letu 2020 smo uredili izobraževalno pot šole, ki jo bom predstavila v kratkem.

1.5 Raziskovalna naloga o apiterapiji

Slika 4: Raziskovalna naloga o apiterapiji

V letu 2020 sta dva naša študenta pod mojim mentorstvom izdelala raziskovalno nalogo o apiterapiji in jo tudi uspešno predstavila.

1.6 Šolska izobraževalna pot "medovita učna pot"

Zdaj lahko rečem, da je bil vrhunec mojega dela z api pedagogiko načrtovanje in realizacija podjetniške ideje, ki je nastala v okviru projekta SPIRIT – MLADIM SE DOGAJA. Gre za postavitev učne čebelje poti Medovita učna pot. Otvoritev poti je bila nadvse formalna in je služila tudi kot spomin na 40. obletnico odprtja naše šole.

Medovita učna pot je sestavljena iz 7 postaj, kjer se predstavijo naša šola, čebela, medovite rastline, čebelarstvo, čebelji pridelki.

Kot vodja vertikale za znanost sem za učitelje pripravila delavnico Po medoviti učni poti. Med delavnico so učitelji razvijali ideje, kako vsebino o poti vključiti v svoj razred.

Sliki 5, 6: Šolska učna pot, Slika 7: Delavnica za učitelje

2. Zaključek

Izvajanje vseh vsebin in uporaba aktivnih metod in oblik dela v šoli prispeva k pozitivnim spremembam posameznika kot učenca in morda še pomembneje kot učitelja. Cilj teh aktivnosti je ustvariti spremembe, ki se odražajo v spremembi življenjskega sloga in vrednot.

Poudarila bi še, da se na naši šoli izvaja nešteto drugih dejavnosti, ki prispevajo k doseganju ciljev, kot so varstvo okolja, zdravje, zdrav način življenja, človekove pravice in temeljne svoboščine, apiterapija in čebelarstvo. Pri svojem delu sem predstavila le del aktivnosti, v katere sem bila vključena tudi kot mentorica ali koordinatorica.

Opazam, da je vpliv izvajanja občolskih dejavnosti veliko bolj multiplikativen in ima veliko večji učinek, kot se nam zdi na prvi pogled in kot bi morali biti glede na zapisane cilje priprave na dejavnost. Zakaj?

Učitelji te dejavnosti ustvarjajo in izvajajo z velikim entuziazmom in učenci jih tako tudi doživljajo. Vzdušje je običajno sproščeno, ne formalno, udobno in polno pozitivnih čustev.

In prav učenje s pozitivnimi čustvi najbolj vpliva na učence! Zato moramo učitelji in pedagogi negovati entuziazem – to je tisto, kar spremeni najprej nas in nepovratno naše učence in otroke!

In na koncu sledi najboljša možna nagrada: iskrena zahvala študentov. Takrat veš kot učitelj, da morda nekaj delaš prav in da si morda vendarle pustil globok pečat na svojih učencih in da je ves trud, ki ga ni malo, poplačan z neprecenljivim občutkom.

Literatura in viri

- Goleman, Daniel (2011). *Ekološka inteligenca: kako lahko zavedanje o skriti učinkih naših nakupov vse spremeni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Novak, Helena (1990). *Projektno učno delo: drugačna pot do znanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- *Slovenska mreža zdravih šol*. <https://www.nijz.si/sl/slovenska-mreza-zdravih-sol>
- *Tradicionalni slovenski zajtrk*. <https://www.nasasuperhrana.si/tradicionalni-slovenski-zajtrk/>.
- Žorž, Bogdan (2001). *Biti z naravo: z naravo do duševnega in telesnega zdravja*. Celje: Mohorjeva družba.
- Fotografije: Maja Grenko in Osnovna šola Frana Roša.

Education for sustainable development and api pedagogy

Maja Grenko

Fran Roš Elementary School, Slovenia

ABSTRACT

Fran Roš Primary school has been participating in the Slovenian net of healthy schools since 1998. In the past we have also participated in the projects Ekošola and Sobivanje. Important aims of the said projects were comprehensive environmental education and awareness raising for sustainable development. In achieving these aims we kept coming back to the main topic: api pedagogy.

In my feature I will present many activities we have carried out with the students on different levels. Fundamental basis of these activities was Slovenian honey keeping, Slovenian honey, and Slovenian bees themselves. During these activities being carried out, the goal was not only for the students to get to know this noble agricultural industry, but even more importantly for them to develop several other skills: effective solving of

practical problems, critical thinking, developing points and attitude towards sustainable and connatural development, entrepreneurial skills, ability to participate in teamwork, exploratory approach, care for individual 's own health and many others.

In several years of work in this field, we have carried out a variety of workshops connected to Slovenian honey and beekeeping with students through peer action. Together we arranged the school educational pathway Medovita učna pot on the 40th anniversary of our school. We have carried out actions of planting melliferous plants many times, and we have created the plant seed bombs to enrich meadows with honey flowers. A research paper about apitherapy was written and successfully presented. During a visit at a honeykeeper we became acquainted with apithurism and apitherapy. We found out what the beehive panels are and also decorated a few as it is an important part of the Slovenian ethnological inheritance.

Looking back at it fills us with pride, when the high schoolers return and get involved with working with the younger students and when college students return as mentors. However, our journey does not end here, because new ideas and challenges are constantly arising.

Keywords: sustainable development, educational pathway, apitherapy, project work, api pedagogy.

1. Introduction

I am going to present how education on sustainable development and api pedagogy takes place at our school. I will especially focus on activities I am carrying out myself.

Primary school Frana Roša lies on top of the hill in a suburban settlement Nova Vas in Celje, which allows us many green areas and very little traffic around the school. Our teachers, students, and parents are very well aware of this fact and we appreciate it. That's why it is so logical that the main focus of our school is on activities that develop the so-called ecological intelligence in our students.

1.1 Activity and goals

Primary school Frana Roša has been participating in Slovenian net of healthy school for a number of years, starting in 1998. In the past, we have also participated in the environmental projects Ekošola and sobivanje.

In several years of working in this field, we conducted several workshops on Slovenian Honey and beekeeping with students with a peer approach and also with the traditional Slovenian breakfast:

- We have carried out actions of planting honey plants several times

- We have created plant seed bombs to enrich meadows with honey plants
- During a visit to the beekeeper we learned what apitourism and apitherapy are
- We have learned what the beehive panels are and even decorated some of them as an important part of the Slovenian ethnological heritage
- A research paper on apitherapy has been made and successfully presented
- We have arranged the school educational pathway called Medovita učna pot to celebrate the school's 40th anniversary

Most of the activities that I will present below have been conducted during different projects and extracurricular activities.

The basis of these activities was Slovenian beekeeping, Slovenian honey, and the Slovenian bee.

During conducting these activities our aim was not only for students to become acquainted with this noble agricultural industry but for them to develop several other skills:

- effective solving of practical problems,
 - (developing) critical thinking,
 - developing points and attitudes toward sustainable and connatural development,
 - entrepreneurial skills,
 - rhetorical and communicational skills,
 - ability to participate in teamwork,
 - exploratory approach,
 - care for the individual's own health,
- and many others.

1.2 Traditional Slovenian breakfast

The initiator of the project Tradicionalni slovenski zajtrk is the Beekeeping association of Slovenia. As at most schools, we have conducted breakfast in this manner for the first time in 2011 and we have been doing so every year since then. Additionally to the offered breakfast we also provided extra content to raise awareness about the importance of not only breakfast as the most important meal of the day and locally produced food, but also about the importance of beekeeping.

Photo 1: Traditional slovenian breakfast

1.3 Workshop for the gifted students: sweet as honey

Workshops for the gifted kids have been conducted for many years at our school that we carry out on Saturdays, which is why we have named them Sobotnice. One of the first workshops was dedicated to beekeeping and honey. It was named Sweet as honey and it is cross-curricular. It included many subjects, such as Slovene, English, science, art, and practical food preparation skills.

The other teachers have conducted these workshops:

- an English workshop, where the students wrote interesting facts about bees and honey on paper beehives,
- a science experimental workshop, where the students studied the chemical and physical properties of honey,
- a workshop where the students created beehive panels with traditional Slovenian motifs and wrote down stories connected to the pictures;

Photo 2: Workshop for the gifted students

1.4 Projects ecoschool, coexistence, healthy school (ekošola, sobivanje, zdrava šola)

Many Slovenian schools are a part of projects that emphasize the values of sustainable development, just like our school. Under the mentorship of these projects, we have carried out an endless multitude of different activities. I will only present the ones that emphasize beekeeping, for example commemorating world bee day, planting honey plants, and creating plant seed bombs.

Photo 3: Planting honey plants

In 2019 we got involved in the project MLADIM SE DOGAJA in connection to the Sobotnice, under the auspices of the agency SPIRIT. In this project, we developed entrepreneurial ideas and creativity of the students. The basic starting point is Slovenian beekeeping, apitourism, and apitherapy in this case as well. During the field trip to the beekeeping farm Šolar, we became acquainted with apitourism and apitherapy as examples of entrepreneurial ideas. In 2020 we have arranged the school's educational pathway that I will present in a moment.

1.5 Research paper on apitherapy

In 2020 two of our students created a research paper on apitherapy under my mentorship and also successfully presented it.

EXPLORATION PROBLEM

- Knowledge about apitherapy among the residents of Celje and it's surroundings;
- If anyone still engages in beekeeping and apitherapy;
- Whether we have forgotten about the major role of bees in our lives;
- Effects and consequences of apitherapy.

Photo 4: Exploration problem in research paper on Apitherapy

1.6 School educational pathway "medovita učna pot"

Now I can say that the highlight of my work with api pedagogy was the planning and realization of an entrepreneurial idea that was created in connection to the project SPIRIT – MLADIM SE DOGAJA. That is the setting up of the educational bee pathway Medovita učna pot. The opening of the pathway was exceedingly formal and it also served as a commemoration of the 40th anniversary of our school's opening.

The honey educational pathway consists of 7 stations, where our school, the bee, honey plants, beekeeping, bee products are presented.

As the leader of science vertical I have prepared a workshop for the teachers: Po medoviti učni poti. During the workshop, the teachers developed ideas on how to include the content about the pathway in their classes.

*Photo 5, 6: School educational pathway
Photo 7: Workshop for the teachers*

2. In conclusion

Carrying out all the contents and use of active methods and forms of work at school contribute to positive changes of an individual as a student and maybe even more importantly, as a teacher. The aim of these activities is to create changes that are reflected in changes of a lifestyle and values.

I would also like to point out the countless other activities carried out at our school that contribute to reaching aims such as environmental protection, health, healthy lifestyle, human rights and fundamental freedoms, apitherapy and beekeeping. In my work I have presented only a part of the activities, in which I was also included as a mentor or the coordinator.

I am noticing that the impact of carrying out extra-curricular activities is much more multiplicative and has a much bigger effect than we might think at the first sight and than they should be according to the written aims of preparation on an activity. Why is that? The teachers are creating and conducting these activities with great enthusiasm and the students experience them as such. The atmosphere is usually relaxed, not formal, comfortable and filled with positive emotions. And it is exactly the learning with positive emotions that has the most effect on the students!

That is why us teachers and pedagogues should nurture enthusiasm – that is what changes firstly us and irreversibly our students and children!

And at the end there follows the best imaginable award: sincere and grateful thanks from the students. That's when you know, as a teacher, that maybe you are doing something right and that however, maybe you have left some deep imprint in your disciples, and that all the effort, which is not small, is rewarded with an invaluable feeling.

Literature and sources

- Goleman, Daniel (2011). *Ekološka inteligenca: kako lahko zavedanje o skriti učinkih naših nakupov vse spremeni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Novak, Helena (1990). *Projektno učno delo: drugačna pot do znanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- *Slovenska mreža zdravih šol*. <https://www.nijz.si/sl/slovenska-mreza-zdravih-sol>
- *Tradicionalni slovenski zajtrk*. <https://www.nasasuperhrana.si/tradicionalni-slovenski-zajtrk/>.
- Žorž, Bogdan (2001). *Biti z naravo: z naravo do duševnega in telesnega zdravja*. Celje: Mohorjeva družba.
- Photo: Maja Grenko and OŠ Frana Roša.

Čebela in trajnostni razvoj v api pedagogiki vrtca

Mateja Funkl, Samuel Kranjc

Vrtec Galjevica, Slovenija

POVZETEK

Čebelica kot pravljичni lik iz risank, pesmic in pravljic ali kot simbol pridnosti je lahko odlična motivacija za pridobivanje novih znanj ter krepitev čustvenega in moralnega razvoja otrok. K reševanju okoljskih problemov pripomore tudi trajnostna naravnost vsebin in dejavnosti v izobraževalnem procesu. Trajnostni razvoj je tudi koncept ohranjanja biotske raznovrstnosti, spodbujanje zgodnje znanosti in izvajanje projekta API pedagogika skozi igro, aktivno učenje in spodbudno učno okolje. S pozitivnim odnosom do narave otroci pridobivajo bogate in raznolike izkušnje narave. Dejavnosti so povezane s področji kurikuluma in vsebino projekta. Ob spoznavanju vsebine API vrtca smo poudarjali pomen in zavedanje čebel za naše življenje, skrb za naravno okolje, pomen opravevalcev, pomen in poznavanje medovitih rastlin, spoznavali smo biotsko raznovrstnost in tradicijo čebelarjenja in tesen odnos med čebelami in naravo. Otroci so se učili z raziskovanjem, opazovanjem, poslušanjem, iskanjem informacij in aktivnim vključevanjem v trajnostni razvoj. Otroci so bili zelo aktivni in radovedni. Z otroško izdelano slikanico so se otroci veliko hitreje naučili pravil obnašanja ob obisku čebelnjaka, z izmišljanjem pravljice so povezovali čebele z domišljijo in realnostjo, s čistilnimi akcijami smo prispevali k reševanju okoljskih problemov in varovanju okolja, pri poslikavi panjskih panojev smo spoznavali tradicijo čebelarstva in z izvajanjem različnih API projektnih aktivnosti približali čebele in čebelarstvo otrokom našega vrtca. Z uspešnim vključevanjem okolja, društev in organizacij smo obogatili program API vrtca in delili znanje z vsemi sodelujočimi v procesu.

KLJUČNE BESEDE: spodbudno učno okolje, čebela, trajnostni razvoj, sodelovanje, nova znanja.

Bees and sustainably developed environment in Galjevica kindergarten

Mateja Funkl, Samuel Kranjc

Galjevica Kindergarten, Slovenia

ABSTRACT

The bee as a fairy tale character from cartoons, songs, and fairy tales or as a symbol of diligence can be a great motivation to acquire new knowledge and strengthen the emotional and moral development of children. Sustainable orientation of contents and

activities in the educational process also helps to solve environmental problems. Sustainable development is also a concept of biodiversity conservation, promotion of early science and implementation of the project Api pedagogy through play, active learning and a stimulating learning environment. Through a positive attitude towards nature, children gain rich and varied experiences of nature. Activities are linked to curriculum areas and project content. While learning about the content of the API kindergarten, we emphasized the importance and awareness of bees for our lives, care for the natural environment, the importance of pollinators, and the importance and knowledge of honey plants, we learned about biodiversity and the traditional of beekeeping, and the close relationship between bees and nature. The children were learning through exploration, observation, listening, information seeking, and active engagement in sustainable development. The children were very active and curious. Through the children making a picture book, they learned the code of conduct when visiting the apiary much quicker, by making up a fairy tale they connected bees with imagination and reality, and through cleaning actions, we contributed to solving environmental problems and protecting the environment, by painting beehive panels we learned about the tradition of beekeeping and by carrying out various API project activities we brought bees and beekeeping closer to the children of our kindergarten. By successfully involving the environment, associations, and organizations, we have enriched the API program of the kindergarten and shared knowledge with all those involved in the process.

Keywords: stimulating learning environment, bee, sustainable development, cooperation, new knowledge.